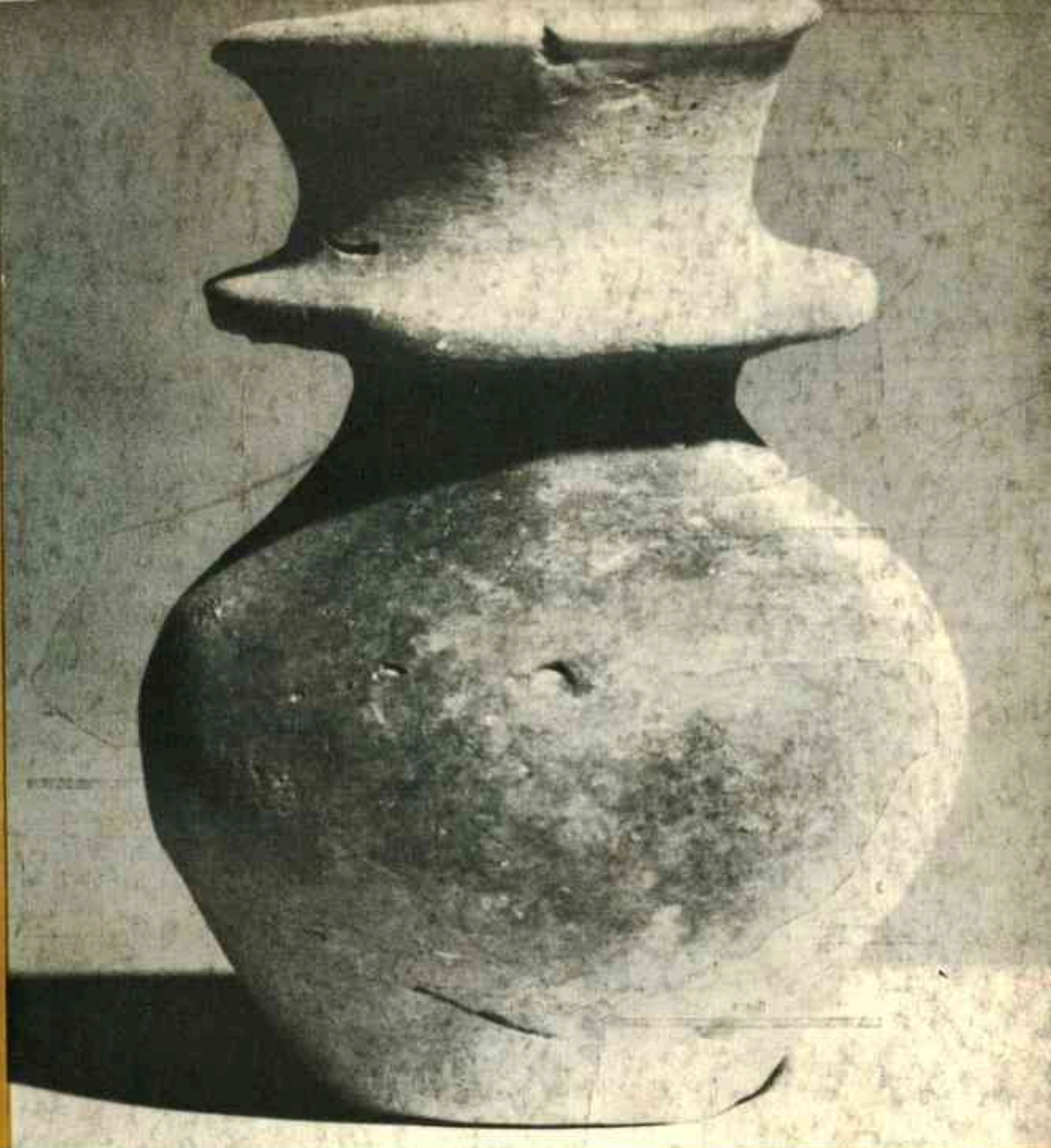

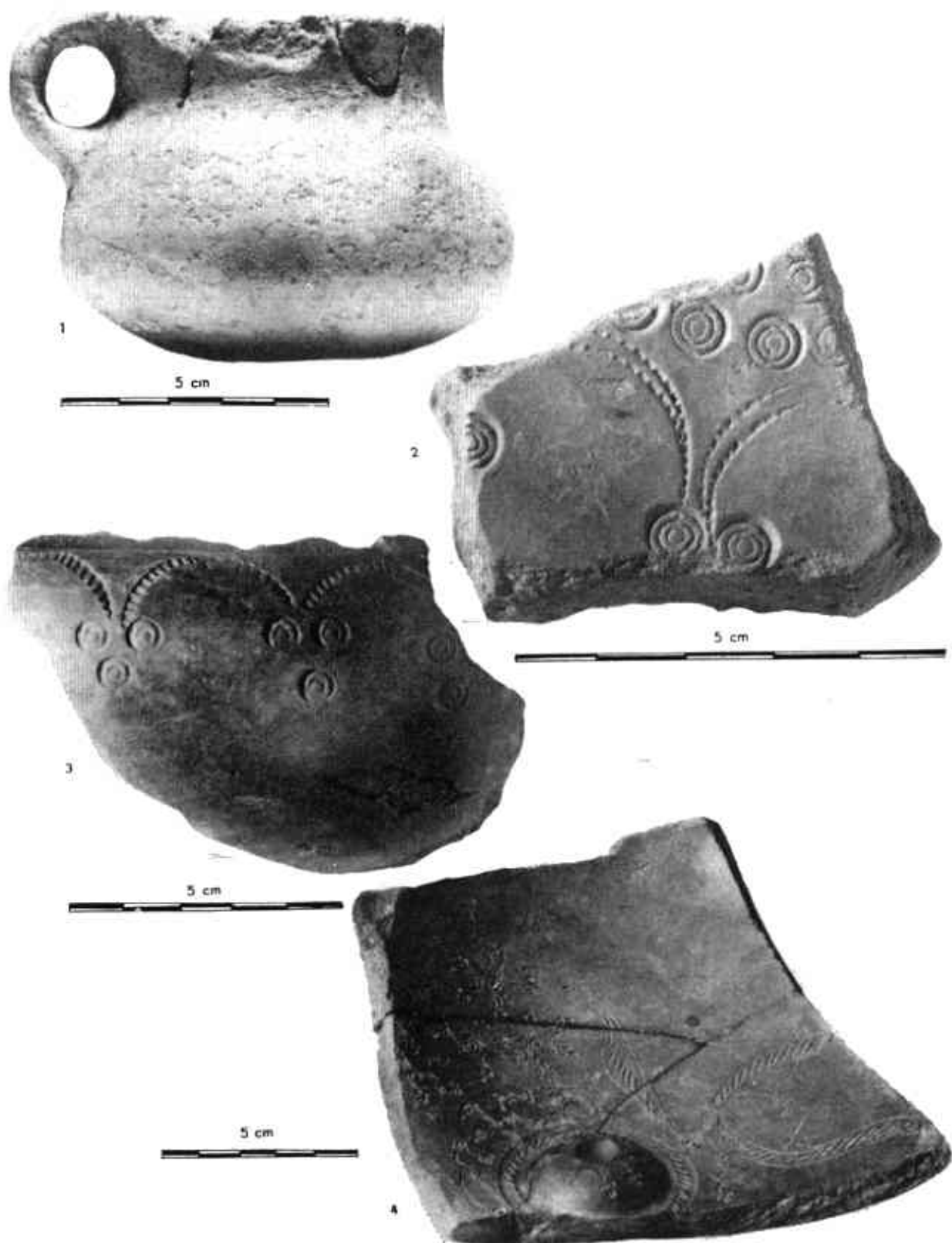
1972

ČÍSLO 154

zprávy

VLASTIVÉDNÉHO
ÚSTAVU
V OLÓMOUCI

1 Dub n. M. [přir. č. 413/70]; 2—4 Sobůlky [přir. č. 74/70]
Přední strana obálky: Skrbeň (P 80/70)

NEJSTARŠÍ PÍSAŘI MĚSTA OLOMOUCE

Písaři města byli „okem“ městské rady, museli býti znalí práva vůbec a městských právních zvyků zvláště. Oni psali listiny a opatrovali městská privilegia.

Kolonizace města Olomouce probíhala ve století 13., ale o správě města víme velmi málo; víme, že město spravoval královský fojt, jehož první sídlo bylo na Předhradí a pak na Michalském vršku vedle kostela dominikánského (dnes škola). Listiny nebo listy dostával fojt buď přímo od markrabího nebo snad i prostřednictvím hradských úředníků.

První listiny, které se zachovaly a jsou dodnes v okresním archivu, jsou čtyři a všechny se týkají hlavních sloupů existence nového města. Jest to udělení práva založení kupecký dům (tržnici) z r. 1261, privilegium ližného (obchodu s vínem) z r. 1268, práva mílového (výroby a prodeje piva) z r. 1278 a osvobození od mýt z r. 1291.

Jest možné, že existovala i listina o „prima plantatio urbis“, ale i bez ní lze založení města na západ od Předhradí lehce vyložit, neboť Olomouc nevznikla jako některá jiná královská města na „zeleném drnu“, nýbrž zde byl již krystalizační bod ze stol. 11. a 12. na hradě a Předhradí.

Počet listin rostl zvláště od roku 1350 a na začátku stol. 15. (r. 1422) jich bylo nejméně sto. A tu se již někteří písaři pokoušeli opatřit listiny na rubu pořadovými čísly. Snaha tato trvala i ve stoletích dalších, ale tento pokus úplně ztroskotal. Příčiny byly různé: měnilo se hledisko písařů a listiny byly různého významu a obsahu (týkajíce se města, chudých, špitálu, kněží aj.). Tak nastal i zmatek, např. 6 listin jest označeno pořadovým číslem jedna; málokdy se pořadová čísla shodují s letopočty. Číslice jsou mnohdy přeškrťovány a několik pokusů nahrazuje je i jinak: dělají se i pododdělení a písaři označují listiny velkými písmeny A, B (např. listina číslo 54 = E 1, listina č. 41 = A 9). Zde není zřejmo, z jakého důvodu, a konečně materiál v číslicích je tak nedostatečný, že těžko lze poznati ruku písaře. Nejvíce listin označil ciframi písař Michal Divín v letech 1402 a 1403 a před ním písař Vavřinec v letech 1375 a 1376 na listinách č. 1–15 podle seznamu Parschova¹.

Za tohoto stavu lze pochopiti, že písaři, aby se v listinách vyznali, museli si aspoň napsati, kde listiny jsou uloženy. Označeny jsou latinsky, německy a několik také česky: „v truhličce u fojta“, „v almárce, v níž jsou i jiné a obecní kniha“, na radnici, u rady, pod železnými zámky². Od roku 1378, kdy bylo založeno praetorium, byly listiny uloženy ve věži, která byla jistě nejbezpečnější. Tam byly také listiny moravských soukeníků z r. 1407, dále listiny č. 61, 63, 68, 106, což byly většinou listiny erekční nebo nadační. Dva-krát se dovídáme i podrobnější údaje, např. na listině č. 68 je poznámka: „ad scrinium 17“ a na listině 63 „ad scrinium 2 in thurm“; bylo tedy tehdy už těch skříněk ve věži víc.

Bezpečnější pro vyhledání listin jsou regesta. Staří písaři téměř po celé 14. století regest nepsali. Tak je nepsal: městský písař Brino (1351), Henricus (1363–1365), Andreas (1365), Laurencius (1375–1376), ani od Michala Divína nemůžeme najít žádný regest (1390–1410). Teprve Mikuláš Fénix psal v letech

1411 až 1421 výstižná regesta na listinách číslo 4, 5, 6, 7, 8, 17 a pak snad i na listině číslo 25, 61 a 73. Pokračování regest máme již v hojné míře od Václava z Jihlavy. Písmo těchto dvou prvních vynikajících písařů lze snadno od sebe rozeznati. Zejména podle způsobu psaní písmene r, kdežto Fénix píše r jen v jedné podobě se zdvojeným dřikem, má Václav všude dvojí r, jednoduché i zdvojené.

Michal Divín (Divínův) působil v Olomouci v letech 1390—1410, byl však více podnikatel než písař. Jeho tchýně Uršula Weiglova (Viglinissa) dala mu připsati selský statek v Grygově, který byl právě tehdy kolonizován; Michal měl i dva domy v Olomouci a snad i další, ale hlavně měl hojné příjmy z mostného, které převzal podle privilegia Joštova z r. 1402. Divín si mohl vyložit listinu docela správně, že mu správa mostu byla dána do vlastnictví, a z toho vznikl spor velmi prudký s městskou radou, která již od r. 1363 měla správu mostů pod hradem ve své moci. Spor byl ukončen narovnáním, při němž se Divín zřekl svých nároků³.

Druhý po něm byl Mikuláš Fénix 1411—1423⁴, který městu zanechal vzácnou památku: pěkný opis práva magdeburského, kterému později se dostalo v době renesanční nového titulu „Leges Magdeburgenses, quarum fruitur inclita civitas Juliomontis“⁵; jméno Juliomons a Juliomontium jsou výrazy vzniklé až v polovině století 16. Sám končí svůj opis slovy „Nicolaus Fenix scripsit“.

Po Fénixovi nastoupil notářský úřad v Olomouci Václav z Jihlavy, který sám ve svém velkém kodexu poznamenal, že jeho otec byl téhož jména. Václav přišel do Olomouce na začátku roku 1423, neboť listina čís. 105 v městském archivu jest celá psána rukou Václavovou, a to z 3. února 1423. H. Kux se domnívá, že Václav přišel do Olomouce teprve koncem roku 1423⁶.

Na začátku svého velkého díla z r. 1430, které se v městském archivu zachovalo dodnes, uvádí Václav prameny, jež se v městském archivu nacházely. K těmto pramenům náležela v první řadě stará pergamenová kniha založená r. 1343, resp. 1350, čís. 166, do které psali městští písaři téměř až do konce století 14. Dále uvádí Václav (tak jej budeme v dalším jmenovati) jakýsi „panxillus in papiro“ ne o moc větší než píď, ale jen o 4 listcích. Snad to bylo uloženo v dřevěných deskách. Tyto knihy nejsou prý uspořádány podle projednávaných předmětů a proto jsou nepřehledné. Třetí rukopis jest rovněž papírový, podlouhlý („in dem langelotten Stadtbuch“), který začíná „Notandum quod anno millesimo quadragesimo duodecimo sub Marco... liber se representat“, Ani tuto knihu už neznáme. (Markus z Uničova byl purkmistrem a z usnesení rady vedl vojsko proti nepříteli, přívržencům to Husovým, a padl po bitvě v únoru r. 1425). Čtvrtá kniha jest vázaná a na celých arších papírových z r. 1424 („Pro acticatione actuum“). To jest rukopis dnes čís. 164, který založil sám Václav a jenž se cituje jako Liber memorialis — jinak Vormerkbuch. Václav se k ní jako zakladatel ani nehlásí a říká, že ve jmenovaných knihách jsou předměty projednávány bez jakéhokoliv systému zapsány a nemohou býti bez námahy nalezeny. Proto prý se městská rada rozhodla založiti knihu novou, v níž by byly řádně označeny jednotlivé knihy (kapitoly) se svými distinkcemi. Na to pak podává zprávu, jak tuto povinnost on jako městský písař splnil, dále že se má vždy používatí práva magdeburského, že on jako písař má býti „okem rady“ a učitelem konsilia a vždy dopomáhati k spravedlnosti⁷. Proto jistě také čerpal poučení sám z knihy, kterou napsal zmíněný Mikuláš Fénix. Konečně mohl Václav také znáti i knihy židovské Registra Judaeorum, ačkoliv tyto byly vedeny fojtem židovským a u něho byly také chovány.

O listinách, které Václav znal z městského archivu, pojednáme zvlášť. Z jednotlivých menších pramenů zmiňuje se Václav při příležitosti. Tak při ungeltě, mýtě a mostném tvrdí, že tyto poplatky našel „in quadam cedula notatum invenimus“ a jiné prý jest mostné (pontales) „in quadam littera“, kterážto

listina byla napsána „*sub officialatu episcopalis curie Olomucensis sigillo pendentes annotata*“. Toto mostné se týká vesnic, které měly platiti o sv. Martinu určité poplatky při přechodu přes most pod hradem. Hlavní list na toto mostné prý již neexistuje a vesnice se zpěčují platiti⁸. Další vědomosti měl Václav z tradice; věděl o starých dřevěných hradbách, o zvycích a obyčejích, často říkal „*est consuetum*“, jindy „*seniores decreverunt*“, „*von menigen eldern ist uns vermeldt*“, něco věděl od současné rady a zvláště se zmiňuje o prastaré tradici o uctívání svátků sv. Prokopa, „*unseres Hauptherrn*“; Olomoučané prý zapomněli ctíti jeho svátek a proto byli potrestáni velikým požárem. Jest ku podivu, že se v Olomouci ještě na počátku stol. 15. udržela tradice z dob, kdy na kláštere Hradisku (do r. 1150) byli benediktini (řád sv. Prokopa). Někdy ovšem Václav odbývá jakékoliv poukazy a prostě říká, že to jest ze zvyku („*ritus aliarum civitatum*“).

Nejdůležitějším pramenem kromě starého rukopisu čís. 166, o němž již byla řeč, jsou ovšem listiny a privilegia, která Václav dobře znal; na většinu z nich napsal také regest a podrobně je vypočítal⁹. Srovnáme-li Saligerovy výpočty privilegií s čísly listin, jak je zapsal F. X. Parsch ve svém díle „*Das Stadtar-*

Datum (rok)	Vydavatel	Obsah	Čís. Sal.	Č. arch.
1261	Přemysl II.	Povolení tržnice	5	1
1268	Přemysl II.	Udělení ližného	6	2
1278	Rudolf	Udělení práva mílového	7	3
1291	Václav	Osvobození od mýta	8	4
1314	Jan Lucemb.	Potvrzení svobod	9	11
1314	Jan Lucemb.	Povolení trhu svatodušního	10	9
1314	Jan Lucemb.	Darování Pirkvise	11	8
1315	Jan Lucemb.	Darování cla pod hradem	12	10
1323	Jan Lucemb.	Lozunky se budou platit z areí	13	13
1326	Jan Lucemb.	Arestace koní	14	14
1331	Jan Lucemb.	Arestace dlužníků	15	15
1331	Jan Lucemb.	Lozunky ze statků koupených od kněží	16	16
1306	Václav III.	Darování Horky (Chlumu)	17	6
1346	Karel, markr.	Potvrzení spolku měst	18	20
1351	Jan, markr.	Obchodní cesty do Olomouce	19	22
1351	Jan, markr.	Udělení práva obsazovati fojtství	20	(listina ztracena)
1352	Jan, markr.	Vyrovnání s Unkou o les Království	21	25
1351	Jan, markr.	Právo ungeltu	22	23
1352	Jan, markr.	Udělení práva Magdeburského	23	22

Datum (rok)	Vydavatel	Obsah	Čís. Sal.	Čís. arch.
1354	Jan, markr.	Právo skladu a cesty obchodní	24a	26
1354	v téže položce	Právo na činže	24b	27
1359	Jan, markr.	Právo odkazovat majetek	25	21
1362	Jan, markr.	Obchodní cesta přes Uher- ský Brod	26	(bez data 26?)
1363	Jan, markr.	Mostné	27	29
1373	Jan, markr.	Cesty do Vídně přes Pratec	28	31
1377	Jan Soběslav, markr.	Osvobození od mýt	29	37
1378	Jošt, markr.	Potvrzení privilegií	30	39
1377	Jošt, markr.	Osvobození od mýt pro ce- lou Moravu	33	36
1378	Jošt, markr.	Povolení vystavěti radnici	31	38
1386	Jošt, markr.	Lozunky z dědin	32	43
1402	Jošt, markr.	Zákaz „vergelu“	34	58
bez data	Václav	Výklad zboží [3 dni]	35	78
bez data	Václav	Dovoz vína kanovníkům	36	—
1400	Zikmund, markr.	Povolení trhu („exsurge“)	37	101
1421	Zikmund, markr.	Rozkaz spláceti dluh Ku- chenmeisterovi z lozunků	38	listina není, ale Václav ji uvádí mezi městskými dluhy v rkp. 1540, fol. 43 n
bez data	Zikmund, markr.	Dovolení razit malou minci	39	3881
bez data	Zikmund, markr.	1. Mýto 2. Lozunky z dědin 3. Osvobození od mýt od Jošta	40	102
1414	Patriarcha Václav	Narovnání o pastvy dědin	41	85

chiv zu Olmütz“, budeme mít přehled o tom, co se zachovalo a co se ztratilo, popř. ani nikdy nebylo mezi listinami, nýbrž přišlo městské radě jen jako rozkaz markrabího.

Tato konkordance obsahuje kolony: 1. datum listiny, 2. jméno vydavatele, 3. stručný obsah listiny, načež následují číslo listiny v seznamu Saligerově a poslední kolona je číslo archivu.

Z přehledu vyplývá, že ztracena byla listina položka u Saligera č. 20, která zmizela za sporu městské rady s obcí o obsazování fojtství v 20. letech století 16. Dále není v archivu listina z r. 1362 o cestě přes Uherský Brod, papírová listina bez data o dovozu vína kanovníkům (čís. 36), dále listina z r. 1421 od Zikmunda krále na dluh Kuchenmeisterovi (čís. 38). Ztráty jsou tedy poměrně

nepatrné, když uvážíme, za jakých těžkých okolností město se později vyvíjelo, kolikrát je zpusťošil oheň, nepřátelé atd.

Většina listin nejstarších, o nichž byla řeč, byla také uveřejněna v Bočkově kodexu. (Zejména ve svazku III. — IX.).

Některé z listin Václav ani nezapsal. Zvláště neuvedl všechny listiny týkající se mostného pod hradem¹¹, neboť jsou jen opakováním privilegií starších. Podobně neuvedl listiny týkající se mýta a stanovení obchodních cest. Že věděl i o listinách, které neexistovaly, ale byly zapsány v transumptu (listiny biskupské, officialátu), víme z hlavní knihy Václavovy. Právem nezapsal Václav listinu Václava III. z r. 1306, ježto poznal, že běží o darování obojaké: jednak Unkovi z Majetína a jednak městu Olomouci, a teprve r. 1352, tedy po dlouhých letech, byla pře urovnána tak, že město zaplatilo 50 hřiven Unkovi a získalo za to Horku nad pozdějším Grygovem a les Království. Vlastnické právo na tento statek bylo zapsáno do zemských desek až koncem století 18. Proč vynechal Václav důležité listiny, kterými bylo rozprodáno fojtství roku 1389, nevíme.

Nejstarší listina, kterou Václav uvádí, týká se založení špitálu na Předhradí z r. 1246, ale ta není v městském ani ve státním archivu a Václav o jejím obsahu tvrdí: „als das in dem vormelten Spitalserhebungsbrieff begriffen ist“¹².

Právní kodex Václava z Jihlavy jest rozdělen podle programu, který si Václav zapsal hned na druhé straně nečíslovaného folia, na 4 knihy. Knihu popsal podrobně František Čáda, takže se můžeme zde omezit pouze na zjištění práce jejího autora. Předem lze říci, že jeho snaha se setkala s velkým úspěchem. Po stránce formální jest psána kaligraficky gotickou kurzívou a vyzdobena, jak se domnívám, i dobrým známým spisovatelovým, iluminátorem Vaňkem, který byl také za doby Václavovy často členem rady. Uspořádání knih a distinkcí (kapitol) jest logické. Václav postupuje od výčtu privilegií, o nichž již byla řeč, k zvyklostem a statutům města, k finančním poměrům (příjmům a dluhům) a povinnostem rady chránit chudé, sirotky, nemocné a vdovy. V druhé knize pojednává spisovatel o řemeslech a obchodu, cituje doslovně dekrety (i starší), když byl už před tím pojednal o jednotlivých městských úřadech. Tím získáváme velmi dobrou informaci o správě města a životě v něm. Nejobsáhlejší jest kniha 3, jež obsahuje zápisy jednotlivých občanů o dědictví, nápadech, závětech, svatebních smlouvách apod. Ve 4. knize měly býti zapsány kupy a prodeje nemovitostí, vzdání (resignace) statků aj. Zápisy jsou četné, ale distinkce o ručení jest vynechána.

Co se týče počtu zápisů, které psal sám Václav, lze je těžko přesně vypočítati. Podle mého přehledu jest jich celkem ve všech 4 hlavních knihách 452, ovšem připouštím, že jich může býti počítáno více. Dr. Kux uvádí záznamů různého druhu 557¹³, ale počítá do nich všechny předmluvy (Vorbemerkung) k jednotlivým distinkcím a líčení událostí historických.

Co se týká právnícké znalosti Václavovy, mohu jen souhlasiti — sám nejsa právníkem — s profesorem dr. Čádou, který má za to, že Václav neměl vyšší odbornosti, ale byl právníckým praktikem; nedospěl té výše jako brněnský písař Jan, který právo také „nalézal“.

Kromě událostí právních jsou v jeho knize popsány také události historické z jeho doby, čímž ovšem se prohrěšil proti svému původnímu programu.

Tak na foliu 5b líčí, jak kacír Hus dovedl ve formě prý ponižené získati proti kněžstvu českou šlechtu, způsobiti, že studenti byli z generálního studia ozbrojenou rukou z Prahy vyhnáni, že statky kněží byly husity zabráný a nastaly války, jež nestačí ani vypsati. Na Moravě zůstaly církvi věrny: město Olomouc, Litovel, Hradiště, Opava a Krnov. A poněvadž měšťané v Olomouci dva laiky, kteří zde hlásali bludné články víry odsoudili a upálili (forma iudicii debite praemissa) v oktávě upálení Mistra Jana Husa, a to proti vůli

zemského hejtmana Lacka, byli pronásledováni, leč Bůh je ve svém milosrdenství ochránil. K tomu připojuje Václav list koncilu kostnického, adresovaný Brňanům a Olomoučanům, aby zůstali věrni církvi katolické. List je téměř úplně stejného znění jako list Čechům z téhož data, který uveřejnil Palacký¹⁴.

Na dalších foliích 7a) b) vypravuje Václav velmi podrobně, jak Pardus z Horky na Dušičky roku 1437 za pomoci 300 pěších z Čech a Poláků na 600 koních dobyl lstivě města Litovle a jak Olomoučané nepřátele z města zase vyhnali. Pardus odvázně skočil se zdi, ale prchaje přes vodu byl od čeledi biskupa Pavla chycen. Také Uničov, Zábřeh, Šumperk, Mírov byly husitům zrazeny. Zajatce poslali Olomoučané do Vídně markrabímu Albrechtovi, aby je mohl vyměnit za zajatce v Čechách. Ze zajatců bylo do Olomouce přivedeno 64 a ti byli na nové šibenici oběšeni. Biskup na to rozkázal konati slavné Tedeum. Tuto událost zažil Václav v Olomouci sám a popsal ji ve svém Kodexu pod názvem „De vindicta inimicorum“ (O žertvě, tj. o porážce nepřátel).

Po třetí líčí Václav na foliu 21b) události starší, které se dověděl od předků. Dříve prý byly také zlé časy, kdy bratři Jošt a Prokop, moravská markrabata, vedli spolu válku a města Znojmo, Láva, Pohořelice aj. byla zničena a také ostatní města utrpěla ztráty kromě čtyř. Generální studium v Praze bylo zničeno. Po smrti Václava, patriarchy antiochenského, biskupa olomouckého, byl zvolen olomouckým biskupem Jan, biskup litomyšlský, kardinál svatého Cyriaka; ale král Václav jmenoval jiného (Václav nejmenuje Alše) a vyzval Olomoučany, aby jej uznali. Měšťané však tohoto neslušného rozkazu neposlechli, násilí proti kněžím jinak smýšlejícím se nedopustili a dovolili jim se vystěhovat. Kostelní klenoty dómské a svátosti uschovali a kostel nechali po dvě léta prázdný. Teprve po smrti krále Václava za císaře Zikmunda vtáhl biskup Jan do kostela a usadil se na stolci biskupském. Po smrti Václavově povstali kacíři Čechové a panoše¹⁵ Žižka dobyl mnohých měst doma i v cizině, která nebyla na to připravena a tak jako Olomouc, neopevněna. Měšťané pak nevěděli, jak začít, zda žoldnéře najímat, či příkopy házet a hradby stavět. Hradby dřevěné, sotva byly dostavěny, zase se hroutily a proto Václav napomíná potomky, aby stavěli hradby zděné.

Naposledy se vrací Václav (na foliu 43) ještě jednou k těm kacířům, kteří dobyli mnoho měst a lidí nelidsky zabíjeli. Poněvadž město Olomouc, jakožto hlavní město Moravy, se od počátku heretikům bránilo a měšťané se snažili přívržence proklaté sekty Jana Husa ohněm vyhubit a pomáhali jiným městům, proti těm, kteří byli při Husovi, zadlužilo se město, což Václav podrobně vypisuje. Z okolí olomouckého byly při Husovi Kroměříž, Přerov, Majetín, Náměšť, Uničov, Hluboký, Sovinec, Bystřice, Hradiště, Skrbeň, Horka, Třebová aj.

Kromě toho Václav zapsal též, že Zikmund zemřel roku 1437 před Znojemem v pondělí před počtím Panny Marie 1437 a že po něm nastoupil Albrecht, vévoda rakouský, markrabí moravský a pak i král uherský, kurunovaný ve Stoličném Bělehradě. Ten byl přijat ode všech kurfirstů za císaře německého ve Frankfurtě a pak i „von den rechtn böhemischen Herrn“, ale někteří prý z kacířské šlechty dále loupili a nebyli hodni takového zbožného a spravedlivého krále a proto jej Bůh vzal z tohoto světa na den svatého Šimona Judy r. 1439. Tento zápis nemá s historií města co dělat a děkujeme za něj jen oblibě, kterou měl Václav v Albrechtovi.

Z vylíčeného jest zřejmo, že Václav jako písař se osvědčil: znal starší prameny, zavedl pořádek do listin a městských zápisů a za to byl také odměněn od městské rady tím, že mu slevila taxu z jeho velkého domu na náměstí (roh ulice Panské a náměstí), ze 16 hřiven o 4 hřivny (na 12 hřiven). Písmo Václavovo je kaligrafické (gotická kursiva prostřední velikosti). Latinu ovládal velmi dobře a německy píše dialektem hornoněmeckým: (oberdeutsch s po-

sunutými souhláskami např. b — p pube místo bube, pold místo bald a také koncovky zdobnělin jsou hornoměmecké — lein = le, Türmdl ap.). Dr. Čáda tvrdí,¹⁶ že Václav psal i česky bez odchylek dialektických, ale žádnou listinu neuvádí a listiny, které jsou české, nepocházejí z ruky Václavovy.

O jeho všeobecném vzdělání můžeme se domnívat, že znal nejenom bibli a žalmy Davidovy, jež cituje, znal i Cicerona (jeho definici, co je civitas), znal i svatého Alberta, který si přeje, aby spravedlnost byla zobrazována jako krásná panna s očima — obrácenými k nebi — ale slepými a bez rukou. Václav se velmi ujímá chudých a sirotků („Non vult scire satur, quod ieiunus paciatur“), neváží si bohatství a ví ze zkušenosti, že žádného bohatství nespravedlivě nahromaděného neužije třetí pokolení, je proti karbanu, proti falešnému prodeji, falešným rozsudkům, nespravedlivému mučení, které vyvolává u vyšetřovaného výpověď nepravdivou. Všechny tyto rysy jsou velmi sympatické kromě toho, že jak jsme z jeho historických exkurzí poznali, byl tak neúprosným nepřítelem husitů.

Ze soukromného života Václava víme velmi málo: že pocházel z Jihlavy a z otce Václava, napsal sám hned na začátku svého kodexu; kde studoval nevíme, lze se jen domnívat, že ve Vídni, zaměstnán byl v Brně, kde se oženil s Uršulou, dcerou Jakuba kramáře (asi bohatě). Jeho tchán dal mu připsati čtyři čtvrti a jednu osminu vinice v Popicích u Brna, ale zápis¹⁷ byl později mřežován a po straně připsáno, že nebyl proveden: „Quod non prosecutum ad effectum“.

Když Václav odcházel do Brna roku 1443, zanechal v Olomouci památku svých vynikajících kvalit: dvě knihy aktů: „Liber memorialis“ (čís 124) a kodex „Liber civitatis“ (rkp. 1540); třetí knihu tzv. „Copeybuch“, což je kniha korespondencí, jež je dnes v Zemském archivu (staré číslo 167), vzal pravděpodobně sám do Brna, kdež v ní pokračoval.

1 Parsch, F. X., Das Stadtarchiv zu Olmütz I. Regesten zur Urkundensammlung.

2 „Sub ferreis seris et eorum reservaculis tenentur inclusi.“

3 Saliger, W. Ueber das olmützer Stadtbuch des Wenzel von Iglau, str. 14.

4 MAO rkp. č. 1540, distinkce 5, Saliger 1. c. str. 55.

5 Kux, H., Verwaltungsgeschichte der Stadt Olmütz str. 237–238.

6 MAO rkp. č. 1304

7 Kux, H., Verwaltungsgeschichte der Stadt Olmütz str. 239.

8 MAO rkp. č. 1540, fol. 1–2.

9 tamtéž, fol. 20 a)

10 Výpočet privilegií u W. Saligera, Ueber das olmützer Stadtbuch des Wenzel von Iglau, str. 14 a násl.

11 Saliger uvádí na str. 15 „ohne Jahr“, ale na listině samé jest datum.

12 Parsch, F. X., č. 12, 62, 63

13 Saliger, str. 46

14 Kux, Verwaltungsgeschichte der Stadt Olmütz str. 240.

15 Palacký, F., Documenta vitam, doctrinam et causam M. Ioannis Hus... illustrantia str. 568–572.

16 Václav jej jmenuje jako „Pube“, což Čáda považuje za atribut hanlivý, ale ve skutečnosti se mi zdá, že to je docela správný výraz za české „panoše“.

17 Čáda, Fr., ve Studii o rukopisech 1963, str. 117.

18 MAO rkp. 1540, fol. 218

DIE ÄLTESTEN GERICHTSSCHREIBER DER STADT OLMÜTZ

Die Gerichtsschreiber waren „das Auge des Stadtrates“ und infolgedessen mussten sie mit dem Rechte und Rechtsgewohnheiten vertraut sein, sie verfassten die Urkunden und bewahrten die Stadtprivilegien. Die Zahl der Urkunden und Privilegien fängt mit dem Jahre 1261 an und wächst vom Jahre 1343 so, dass am Anfang des 15. Jahrhunderts (1423) dieselbe mehr als 100 Stück erreicht.

Manche Schreiber bemühten sich dieselben fortlaufend mit arabischen Nummern zu signieren, aber Versuch misslang, denn jeder von ihnen fing mit einer anderen Signatur an, je nach dem, was er für wichtig hielt. Um sich in den Urkunden auszukennen, begnügten sich die

Schreiber das Dorso der Urkunden mit Angabe des Aufbewahrungsortes zu bezeichnen. Erst der Schreiber Nicolaus Fenix um das Jahr 1400 hat einige Urkunden mit Regesten versehen, aber sein Nachfolger Wenzel von Iglau behielt diese Art ständig.

Die Namen der Schreiber sind uns aus dem ältesten Stadtbuch (Nr. 166) bekannt und ihre Antragungen reichen bis Ende des 14. Jh. Es waren: Brinno (1351), Henricus (1363-65), Andreas (1365), Laurentius (1375-78), Michael Divini (1390-1410). Nur von diesem sind uns einige Personaldaten bekannt, besonders von seinem grossen Streit mit der Gemeinde um das Recht der Brückenverwaltung. Nicolaus Fenix (1411-22) hat der Stadt ein schönes Werk hinterlassen, das er auch mit seinem Namen bezeichnete („Nicolaus Fenix scripsit“) und das später mit dem Titel *Leges Magdeburgenses* versehen wurde.

Sein Nachfolger im Amte war der bedeutendste der Olmützer Stadtschreiber Wenzel von Iglau (1423-43). Wenzel schrieb sein grosses Rechtsbuch oder Rechtscodex, wie er genannt wird (Nr. 1540), mit grossem Fleisse, mit schöner kalligraphischen Schrift und genauer Einteilung. Am Anfang des Werkes vergass er nicht alle schriftlichen vorhandenen Werke im Archiv aufzuzählen, besonders sind aber wichtig die von ihm verfassten Regesten, kurzen und bündigen der Stadtprivilegien. Vergleicht man deren Anzahl mit den im Stadtarchiv noch heutzutage aufbewahrten Urkunden, so muss man sich wundern, dass trotz der schweren Ereignisse (Feuer, Besetzung der Stadt durch Schweden ua.) sich alle Urkunden ausser 2-3 erhalten haben. Wenzel war aber auch der Augenzeuge wichtiger Ereignisse in Stadt und Land und er weicht vom seiner strikt logischen Einteilung seines Buches ab und beschreibt uns auch die Begebenheiten, die mit der hussitischen Revolution verbunden sind. Er war ein Feind des grossen Umsturzes und ein treuer Anhänger des Katholizismus, aber dessen ungeachtet verliert er nicht unsere Sympathie: er war ein treuer Diener der Stadt, ein guter Kenner der Welt, ein Feind des Geizes, der Falschheit und Ungerechtigkeit, ja er verschmäht sogar das damalige Foltern.

Der Stadt hinterliess er nicht nur den Codex (*liber civitatis* Ms. 1540), *liber memorialis* (Vormerkbuch, Ms. 124) und das „Copeybuch“, welches er im Jahre 1443 nach Brünn mitnahm (Landesarchiv Nr. 167).

Josef P r u c e k

„ . . . META QUE VULGO DICITUR KOPECZ“

Roku 1202 připojil král Přemysl I. k majetku olomouckého katedrálního kostela, zničeného požárem, les s názvem Střelná, rozprostírající se od potoka Střelná po řeku Moravici.¹ Na les téhož jména si činil nárok klášter Hradisko na základě donace markrabě Jindřicha Vladislava z roku 1203. V příslušné listině byl obvod lesa vymezen zevrubněji. Šlo o území, rozkládající se severovýchodně od Olomouce při horním toku Odry a jeho přítocích, přibližně v trojúhelníku s vrcholem u Velké Střelné a s protilehlou stranou na středním toku Moravice od dnešního Leskovce až po Vítkov.² Roku 1274 došlo k ujasnění vlastnických nároků biskupem Brunem ze Šaumburka a opatem kláštera Hradiska listinou, jíž se rozlišuje les Velká Střelná (*Strelna maior*), který zůstal v majetku kláštera, a les Malá Střelná (*Strelna minor*), který připadl olomouckému kostelu.³ V 2. polovině 13. století vyvstal klášteru nový soupeř v oblasti, přilehlé k lesu Velká Střelná ze strany západní. Založením hradu a města Šternberka pronikl totiž do bezprostřední blízkosti intenzivní kolonizační ruch a těžbou železné rudy zasáhl až k hornímu toku Bystřice. Západní hranice klášterního majetku byla nato v kritickém úseku revidována a obnovena komisí, ustanovenou králem Přemyslem Otakarem II., jak o tom svědčí listina, datovaná rokem 1269.⁴ Král v ní potvrdil soudní výnos, jímž sporné území, tzv. Domašovský les, připadlo klášteru. Území bylo názorně vymezeno pomocí hraničních značek, vodních toků a cest a znamenalo rozšíření původního majetku, vyznačeného listinou z roku 1203, směrem západním.

V této listině a v ostatních dokladech o územním komplexu Velké Střelné se setkáváme s množstvím místních názvů, které jsou neobyčejně cenným pramenem pro rekonstrukci místopisu zmíněného území před kolonizací. Obrací tudíž na sebe zaslouženou pozornost od doby, kdy byly uveřejněny a po-

kusů o rekonstrukci historického lesa Střelná je řada.⁵ Naposledy se touto otázkou zabývala práce J. Schulze a L. Hosáka „Příspěvek k lokalizaci hranic lesa Střelná“, která kriticky shrnula dosavadní výsledky.⁶ Téměř současně⁷ se objevila zpráva A. Ferulíka pod názvem „Hranice Domašovského lesa“, v níž kromě několika cenných připomínek (např. k etymologii Debrniku, Hrůšového a Sírě) byl popsán i pozoruhodný pokus, jak při lokalizaci místních názvů „dospět od dohadů k jistotám.“ Ferulík totiž konfrontoval poznatky, získané z písemných dokladů a katastrálních i speciálních map, přímo s terénem. Provedl průzkum v úsecích, indikovaných listinou s datem 1269 a konstatoval zajímavé výsledky. V době průzkumu, to je v roce 1951, bylo možno zjistit ještě, jak udává, nejen trasy historických cest Rudné a Jívovské, které „byly dosud v terénu dobře patrné“, nýbrž též řadu hraničních značek. Šlo o překvapivé zjištění, zpráva však bohužel obsahuje jen zběžnou informaci zejména k umístění nalezených značek.

Tato okolnost i to, že v terénu, v němž před dvaceti lety Ferulík prováděl svůj průzkum, uskutečňují státní statky v současné době rozsáhlou kultivaci půdy, záležející v nivelizaci a odstraňování porostů, vybízí obrátit znovu pozornost tímto směrem. Trasa, již vytyčila královská komise po rozsouzení pře purkrabím Nezamyslem a královým úředníkem Kunonem, probíhala takto: „Mezi cestou, kterou se jde ze Štarnova (Sternov) ke klášterní vsi Bohuňovicím (Bunovicz) a jinou cestou, kterou se jde od hradu Šternberka ke klášterní vsi Lašfanům (Lasczan), jsou značky, kterým se lidově říká hranice (meta que vulgo Hranicie nuncupantur). Potok Olešník tvoří hranici až k prameni, kde je položena značka, již se lidově říká kopec (meta que vulgo dicitur Kopecz). Pak vedou značky zvané hranice přímo přes vrch k potoku Debrniku, kde je značka zvaná kopec. Potok Debrník tvoří hranici vzhůru až k prameni, kde je opět značka zvaná kopec. Odtud přímým směrem jsou položeny značky zvané hranice až k veřejné cestě, která se nazývá Rudná cesta (Rudna ciesta). Tato tvoří hranici směrem východním spolu se značkami zvanými kopce přes potok Loděnici, Hrůšový a Sír (Loděnice, Hrussovi, Sírz) k mostu na řece Bystřici jde hranice dolů k místu, které se nazývá Bychotino pole. Odtud pak vede po stezce přímo k prameni potoka, který se nazývá Hraniční (Hraniczni) a s tímto potokem dolů k cestě, která se nazývá Jívovská (Gyvoska ciesta). Cesta tvoří hranici k prameni potoka, který se nazývá Střelný (Strelni). S tímto potokem jde hranice k soutoku s Loděnicí, která svým tokem tvoří hranici až pod klášterní ves Lašfany z jedné a Bělkovice z druhé strany.⁸ Hranice Domašovského lesa probíhala tedy velmi různorodým terénem a její trasa byla vytyčena podle místních podmínek, jiným způsobem uprostřed nebo poblíž obdělávané půdy, jiným pak na méně přístupných místech, případně v bažině. Kultivačními zásahy, a to již velmi starého data, musely být postiženy především značky, které listina nazývá prostě „hranice“, to je nepochybně hraniční kameny. Jejich dochování nelze z pochopitelných důvodů vůbec předpokládat. Listina je však důsledně odlišuje od jiných útvarů, které nazývá lidovým označením „kopce“. O těch lze předpokládat, že byly navrženy v slatinném terénu, jaký skutečně byl (a je namnoze dodnes) při pramenech potoků a v daném úseku při historické Rudné cestě, a že byly nápadnějšiho, význačnějšiho tvaru. Ferulík nás zpravuje o tom, že tyto značky našel k uvedenému datu (1951) při horním toku Aleše, dále při ústí a prameni Debrniku, protékajícího Těšíkovem a v jakémsi zbytku také na jižním okraji dnešní Horní Loděnice. Navíc našel v listině nejmenovanou značku při prameni potoka Střelný ne-daleko Jívové.

Úsek pečlivě popsáný listinou z důvodů, uvedených shora, který byl jistě nej-důležitější, protože dělil oba majetky, jsem prohlédl v létě 1969 ještě před zahájením současných kultivačních prací. Nalezl jsem, přesně ve shodě s listin-

ným údajem, značku „kopec“ na nejzazším, to je nejsevernějším bodě údolí, jehož osu tvoří potok Aleš, ve vzdálenosti asi 500 m jižně od kóty 565,2. Je třeba připomenout, že skutečný tok Aleše, to je starobylého Olešníku, lze sledovat až několik desítek metrů níže a že údolí potůčku se nad starou cestou, protínající domašovský katastr (Domašov u Šternberka) k Jívové, mění v mírně propadlou loučku, vzdorující odjakživa zemědělskému využití. K popisu hraniční značky považují na nutné dodat, že jde o čistě hliněný útvar, tedy nikoliv kámen a prst, případně kamení. Složení tedy ukazuje na umělý původ, nikoliv pozdější, vzniklý např. hromaděním kamení z okolní obdělávané půdy. Má tvar mohyly s kruhovou základnou o průměru 5 m a s obvyklým vrcholem ve výši 1,5 m, v okolním prostředí nápadný a neobvyklý. Je přikryt drnem do hloubky téměř čtvrt metru, který jej dokonale chrání, jak již správně uvádí Ferulík, před erozí, protože se každým rokem omlazuje a obrozuje. Druhou prohlídkou místa, uskutečněnou na jaře 1971, tedy po zahájení kultivačních prací, bylo možno konstatovat přiblížení obdělávané půdy až k samému západnímu okraji značky, z druhé strany pak odstranění olšových porostů na východním okraji úžlabiny.

Značky „hranice“ neboli hranečníky, bezprostředně navazující na „kopec“ při prameni potoka Aleše, se ovšem dochovat nemohly. Ležely v terénu, který byl brzy změněn. O jejich průběhu jsem si však učinil na základě doslovného znění písemného dokladu a pečlivého průzkumu v terénu názor odlišný od dřívějších předpokladů, uvedených ve shora jmenovaných pracích. Hranice Domašovského lesa pokračovala značkami zvanými „hranice“ přímo přes vrch (directe trans montem), to je přes kótu 565,2, která je jediným zřetelně nejvyšším bodem okolí, k potoku Debrniku v místech dnešního Těšíkova. Znění listiny odporuje náhlé odbočení hranice jak směrem západním do údolí Stachovského potoka, tak i odbočení směrem východním podle kóty 549 k ústí potoka Debrniku do Loděnice.⁹ Přesto, že listina uvádí další značku zvanou „kopec“ u potoka Debrniku (nikoliv však u jeho ústí) a u jeho pramene, dále pak při cestě zvané Rudná a u mostu přes Bystřici, žádné další značky již nebyly v současné době nalezeny.

1. „... contulit totam silvam Strelnam ab origine prime riui Stelne (!) usque ad flumen quod morauice nuncupatur.“ Srv. CDM V, suppl. 8. Bližší vymezení lesa listina neobsahuje.

2. Srv. CDB II, 356.

3. Srv. CDM IV, 99. Vztahem obou částí lesa se zabývá níže uvedená práce Schulze-Hosáka, která obsahuje závěr, že les Malá Střelná z roku 1274 ležel jižně od lesního komplexu Velká Střelná, a to mezi Olomoucí na západě, Velkou Střelnou na východě, jedovou na severu a Velkou Bystřicí na jihu. V tom případě je nutné považovat Moravici v listině z roku 1202 za Moravu, a tuto možnost práce důvodně připouští.

4. Tato listina, stejně jako listina z roku 1203, byla zhotovena prokazatelně později než v datu, které obsahuje. L. Hosák má za to, že listina z roku 1203 je falzem z 13. století, listina z roku 1269 pak falzem ze 14. století.

5. Připomeňme aspoň nejdůležitější: F. Hrubý, Severní Morava v dějinách, Brno 1947, s. 52 a K. Berger, Der Grosse Strelnawald, Zeitschrift des Vereines für Geschichte Mährens u. Schlesiens 19/1915, s. 126.

6. Vlastivědný věstník moravský 18/1966, s. 235.

7. Vlastivědný věstník moravský 18/1966, s. 106.

8. Srv. CDM IV, 29.

9. Odbočení směrem západním předpokládá Schulz-Hosák asi z toho důvodu, že místní název Suchý Debrník je doložen u Šternberka v 16. století (r. 1532 dává Ladislav Berka z Dubé a Lipé Šternberku les od špitálské cesty vzhůru k Lipině až nad Suchý Debrník). Ferulík správně označuje názvem Debrník Těšíkovský potok, avšak při lokalizaci hranice opomíjí doslovné znění listiny.

VOLEBNÍ AGITACE V ROCE 1935

V souvislosti s přípravou výstavky „Volby včera a dnes“, uspořádanou Vlastivědným ústavem při příležitosti voleb v roce 1971,¹ byly využity archivní materiály o předvolební agitaci v roce 1935, a to především z fondů okresního archivu v Olomouci² a archivních fondů Vlastivědného ústavu.

Rok 1935 byl zvolen jako příklad formálně demokratických voleb proto, že šlo o poslední volby v tehdejší buržoazně demokratické republice před nacistickou okupací. Systém politických stran se v té době už plně přizpůsobil politickým a třídním poměrům tehdejší ČSR. Vládní koalice měla přesně rozdělené mocenské pozice a opozice (s výjimkou KSČ, jejíž nabídky na vytvoření společné fronty demokratických sil na obranu republiky proti fašismu nebyly akceptovány) se formovala především na pozicích krajní pravice. Mezi německými stranami se zorganizovala Henleinova sudetoněmecká strana jako hnutí otevřeně fašistické, představující Hitlerovu filiálku v Československu. Nejmocnější slovenská strana, Hlinkova strana ľudová, stejně jako strany polské a maďarské, vystupovaly s hesly autonomistickými a postupně stále otevřeněji manifestovaly své tendence separatistické.

Toto politické klima, věštící bezprostřední ohrožení republiky německým fašismem, se muselo nezbytně projevit i v předvolebním boji. Je proto velmi zajímavé sledovat, jak se jednotlivé politické strany v této situaci zachovaly, pro jaký program získávaly voliče, proti komu se obracely a jaký předpokládaly pozitivní politický program.

VOLIČI! - 5

volte číslo 5

*Volili jste nás do naha
a na lito nám dáváte metry a papuče.*

Proto vás volit nebudeme, níbrž ČSL. STRANU LIDOVOU & 5

Nic než národ, čili Nikdo Nám Nevěř!

Balada májová.

Byl první máj...
Zdraven - salomon-
skýna a volátemen-
kyně podruhem zjed-
nocených etniků. Hla-
lari, dikazovní Jirka
Zilubný, že v Nám nař-
ádí, korupce a ja-
kismus jedna jsou.
A starouček Kroměř-
ský přikázal a hotelu
Štroubeho (předem Pa-
lešského Nám), jak a
provísi, uhlí, prachů
ať, ruce sadravý na-
cionalismus.
Tělož neza se při-
tom křídá, fukosad
melodie hymny zjed-
nocených:
všě nemám nic,
ty nemáš také nic,
býti se dříve spolu
dichromadg
ustudy bude a toho
všiz

19. května na N odpovíme: **Nic než nářez!**
Na nás se vyzrajou!

Leták proti Národnímu sjednocení z předvolební kampaně
roku 1935

Tento článek má příležitostný charakter a čerpá z fondů velmi kusých, všímá si jen některých agitačních prostředků, a to plakátů a letáků. Vůbec nezpracovává denní tisk a časopisy. Nemůže proto a není jeho účelem zpracovávat shora uvedený problém v celé šíři. I při všech těchto omezeních může však zhruba ukázat to, s čím se volič v roce 1935 setkával na plakátovacích tabulích anebo co nalézal ve své schránce na dopisy a co tedy pro většinu voličstva vytvářelo předvolební atmosféru.

Rozsahem největší a patrně i nejúplnější kolekci ve fondech plakátů okresního archivu, tvoří volební plakáty Československé strany národně socialistické.³ Lze je rozdělit zhruba do 3 tematických skupin:

- a) na plakáty, obsahující předvolební hesla
- b) na plakáty, představující vedoucí kandidáty strany
- c) plakáty, útočící na politické odpůrce.

Plakáty první skupiny se obracely na různé třídy, skupiny a vrstvy obyvatelstva. Tak plakát, určený pro dělníky, hlásá:

*„Dělnictvo bojuje za stejné podmínky pro všechny,
stejná práva pro všechny,
stejný kus chleba pro všechny,*

stejný kus štěstí pro všechny, kdo chce totéž, volí Československou stranu národně socialistickou (předseda Václav Klofáč), která má č. 3."

Obdobně je stylizován plakát pro mládež: *"My mladí chceme žít! Chceme mír! Chceme práci! Chceme chleba! Proto volíme..."* atd.

Plakát adresovaný matkám, slibuje *"lepší život, mír mezi národy a pořádek a klid doma, dost práce a chleba"* atd.

Plakáty, představující kandidáty, mají všechny stejnou úpravu. Portréty kandidátů jsou ozdobeny stranickým symbolem, červeným a bílým karafiátem. Pod jménem kandidáta, vytištěným velkými písmeny na červeném podkladě, je stručná, ale nadneseně stylizovaná charakteristika kandidáta. Tak např. Václav Klofáč je označován za *"tvůrce národního socialismu československého,"* dr. E. Beneš jako *"tvůrce Malé dohody a ministr míru,"* Alois Tučný za *"organizátora a vůdce lidu pracujícího,"* dr. E. Franke za *"strážce zájmů státních, národních a hospodářských,"* Fráňa Zeminová za *"vůdkyni žen a bojovnici za práva chudého lidu."*

Vedle portrétu je vždy několikařádkový text, o němž předpokládám, že byl stylizován každým z kandidátů. Tak např. na plakátu předsedy strany Václava Klofáče je uvedeno: *"Chceme rovnost národů, chceme i rovnost v národě. Vždycky bude naše práce pro tuto rovnost vytrvalou a svědomitou. Proto národní socialismus je a zůstane nejkrásnějším výrazem národní energie a vlastenecké spravedlnosti. Naše vítězství znamená záštitu sociálně i hospodářsky slabých."*

F. Zeminová se na svém plakátu obrací k ženám se slovy: *"Žen — voliček je většina v národě, proto jejich hlasy rozhodnou o osudech republiky! Ženy musí hlasovati pro politiku míru, pokoje, svobody, práce a chleba. Kdo se energicky staral o ženy a rodiny dříve, ten se bude starat o ně věrně i v budoucnu. Byla to a bude vždy jen strana národně socialistická!"*

V podobném duchu jsou stylizována prohlášení i ostatních kandidátů.

Letáky a plakáty, namířené proti jiným politickým stranám, míří především tam, odkud byla pro národní socialisty naděje získat voliče. To je především do řad strany rovněž nacionalisticky zaměřené, tj. do řad Národního sjednocení. Hlavní ostří útoku bylo namířeno proti jednomu z vedoucích činitelů Národního sjednocení, bývalému národně socialistickému předáku Jiřímu Stříbrnému. Tento byl znám nejen jako jeden z tzv. *"mužů 28. října"* a několikanásobný ministr, ale především svými politickými skandály a finančními machinacemi z doby, kdy zastával funkci ministra železnic. Po svém odchodu z nár. socialistické strany působil v různých politických organizacích a volebních seskupeních a vydával bulvární časopis *"Polední list."* Národní socialisté v předvolebním údobí vydali řadu letáků, připomínajících tuto aféru. Tak např. pod titulem *"Nezávislí soudcové to řekli"* je líčeno soudní jednání, v němž J. Stříbrný byl obžalován z křivého svědectví. Leták končí slovy *"Jest tedy Jiří Stříbrný cejchován jako muž pochybné pověsti nejenom politickým výrokem sněmovny, ale také právním výrokem nezávislých soudců československé republiky."*

Rub stejného letáku pod hlavičkou *"Soudní znalci to řekli"* obviňuje Stříbrného z korupce a finančních machinací. Říká se zde mimo jiné: *"Jiří Stříbrný podle křestního listu Ferdinand Stříbrný, neměl nic, když šel do politiky. Když soudní znalci vyšetřovali jeho hospodářství na železnicích, našli v bance Františka Stříbrného 41 bankovních kont a 17 bankovních knížek, 18 bankovních kont a 17 vkladních knížek bylo vedeno pod falešnými jmény. Právo disponovat penězi na knížkách nebo kontech měli buď Jiří Stříbrný nebo František Stříbrný, nebo oba dohromady. Jen z uhelných provizí přišlo na tato konta 22 miliónů 414 tisíc 219,42 Kč. Ze sanačních a podobných obchodů 7,704.021,40 Kč. Celkem přijaly vkladní knížky a bankovní konta obou Stříbrných přes 30 miliónů korun. Nepřipusťte, aby tito lidé dělali nové obchody a nové provize. Volte kandidátku č. 3."*

Jiří Stříbrný se svými skandály byl ústřední postavou i letáku blíže neoznače-

ného, který vydali pravděpodobně buď národní socialisté nebo sociální demokraté.⁴ Paroduje se zde heslo Národního sjednocení „NIC NEŽ NÁROD“ a jejich symbol „N“, který měl být v českých poměrech obdobou nacistického hákového kříže. V textu nazvaném „Balada májová“ se poukazuje na fašistické prvky, které tehdy výrazně pronikaly do ideologie i politické praxe Národního sjednocení a zatlačovaly dřívější konzervativní národní demokraty. „Zdraven „slovanským“ a „vlasteneckým“ pozdravem sjednocených ctitelů Hitlera, dokazoval Jirka Stříbrný, že „Nic Než Národ“, korupce a fašismus jedno jsou. A staroušek Kramář slze přihlížel z hotelu Šroubek (zpráva „Poledního listu“) jak z provizí, uhlí, pražců atd. roste zdravý nacionalismus.“

Tematicky podobně je zaměřen plakát, vydaný sociální demokracií.⁵ Je na něm zobrazena karikatura tlustého kapitalisty v cylindru, držícího znak Národního sjednocení v jedné a červeno-bílý praporek v druhé ruce. Za ním se hroživě tyčí jako symbol nacismu stín kostlivce v uniformě německé branné moci, držící hákový kříž a ruční granát. Text je prudkou obžalobou Národního sjednocení. Říká se v něm: „Toto je jejich cíl! To byl cíl jejich vzorů v Německu, odkud všechno odkoukali a kam si jezdí pro rozum i pro peníze! Všem, kdož nechtějí dospěti k těmto koncům! — Dělníci, zaměstnanci! Mladí lidé, mužové i ženy! Zeňte zkorumpované demagogy, traviče studní, zfašisované kupčiky u vlasteneckých oltářů! Zmařte hanebný atentát na naši svobodu a naši republiku! Smette fašistické lživlastence, kteří by Vám chtěli připravit osud otroků! Vypalte z těla naší republiky hlízu nejnemravnějšího komplotu proti lidskému právu a rozumu! Volte za svobodu, za lepší život, za lidskou existenci — volte sociálně demokraticky, volte č. 2.“

I ve výzvě, jíž se Československá sociální demokracie obrátila v předvečer ke všemu studenstvu Československé republiky⁶ je věnována značná pozornost nebezpečí fašistických tendencí u českých nacionalistů. Výzva, adresovaná studentům tato slova: „Voláme a zapřisaháme Vás! Vystupte proti vši té svatokrádeži, která se jménem národa a pod firmou Národního sjednocení by u nás chtěla zavést všechny bezpříkladné surovosti německého fašismu a tím celý náš stát uvrhnout do plamenů občanské války a do katastrofy, jejichž konců by nebylo lze dohlédnouti.“

„Vystupte proti spolkům největších nepřátel lidu, všech těch kapitalistických bank, koncernů a kartelů československých, německých, maďarských a židovských, jimž nejde o prospěch národa, ale o jeho nové podmanění a nastolení brutální diktatury bankokracie, jež na potu a krvi miliónů lidí v národě by chtěla zabezpečiti svou absolutní nekontrolovanou samovládu nad národem a celým státem!...“

Jakákoliv slova obvinění, obsažená ve všech letácích proti Národnímu sjednocení, jsou formulována velmi přesvědčivě a je z nich patrné, že vedení obou socialistických stran si bylo vědomo nebezpečí fašismu českých nacionalistů i jejich tajné spolupráce s nacisty v Německu, celý další politický vývoj ukázal, že ani vědomí tohoto nebezpečí je nepřiměřelo akceptovat komunistické návrhy na společnou frontu proti fašismu. Strach z komunismu byl u vůdců socialistických stran stále větší než strach z fašismu domácího i zahraničního.

Výsledky 15 let vlády buržoazie v Československu byly na poli hospodářském a sociálním takové, že i vládnoucí buržoazní strany pokládaly před volbami za taktické a nutné se od nich distancovat.

Živnostenská strana, která s ohledem na blížící se volby vystoupila z vlády, toho v předvolební agitaci silně využívala. V letáku „Československý lide!“⁷ ostře kritizovala své dosavadní koaliční partnery. Voliči se v tomto letáku vyzývají, aby uvážili bedlivě vše, co bylo v uplynulém volebním období vykonáno pro živnostníky, obchodníky a všechny příslušníky středního stavu jednotlivými politickými stranami. „Celé desítky tisíců zničených existencí samostatných pod-

nikatelů, živnostníků, dělníků jsou výsledkem činnosti tohoto režimu. 800.000 nezaměstnaných dělníků, 200.000 strádajících maloživnostníků, 1/4 miliónu lidí, vyřazených trvale z výrobního procesu zásluhou dravé racionalizace, miliardy nových veřejných dluhů, strašné daňové břímě, pod nimž klesají poplatníci, ba i zničené životy zoufalých, jsou vykřičníkem, volajícím po nápravě a po záchraně."

V letáku „Maloobchodníci, trhovci, mužové a ženy uvažujte!“⁸ Živnostenská strana pranyřovala monopoly a koaliční strany na protilidovou (tj. protiživnostenskou) daňovou politiku.

Svůj politický program shrnovala v citovaném letáku živnostenská strana takto: „Chceme národní, demokratický, hospodářsky i sociálně spravedlivý stát. Chceme hospodářskou a politickou demokracii, tj. stejná práva a stejné povinnosti pro všechny, spravedlivé rozdělení veřejných břemen, zajištění rovného práva na hospodářskou samostatnost. Zastáváme důsledně zásadu, že jen soukromé podnikání zabezpečí naši hospodářskou a tím i politickou samostatnost."

V letáku „Nadešel čas, dodržte slib!“⁹ se konstatuje, že „silný, sjednocený střední stav je nejbezpečnější oporou síly a neodvislosti národa a státu. K tomu chceme a budeme pracovat.“ — Přes všechny řeči o demokracii a odvolávání se na věrnost prezidentu Masarykovi, už tehdy mnozí předáci této strany snili o jakési formě stavovského státu, v němž by střední stav byl hájen údernými oddíly ve fialových košilích.

I agrární strana, která ve velké míře ovlivňovala hospodářskou a finanční politiku státu a jeho aparát, a která tudíž nesla hlavní odpovědnost za nepříznivý stav hospodářství a za důsledky, které vznikaly v oblasti sociální, pro široké vrstvy národa, pokládala za nutné velmi hlasitě upozorňovat na to, že „zadlužení venkova jako upír zatíná své drápy do klidného života venkovana," a současně slibovat, že „jedinou pomoc přinese vítězství republikánské strany, která jedinež pracuje k úpravě zemědělských dluhů." Jak si to tato vládnoucí strana konkrétně představovala, se v agitačním materiálu neuvádí.

Naproti tomu agitace lidové strany ukazuje, že to byli právě agráři, kteří byli odpovědní za bídu venkova.¹⁰ Současně ironizuje pokusy, prováděné agrární stranou, o korupci voličů.¹¹

Ostré vystupování lidové strany proti agrárikům bylo samozřejmě motivováno snahou o získání hlasů venkovských voličů. Ze stejného důvodu vystupovali lidovci velmi podrážděně i proti ideově jim blízké straně křesťansko-sociální. Svědčí o tom mimo jiné i leták „Voličkám v Olomouci!" vydaný spolkem Marta,¹¹ tedy organizací formálně nepolitickou, jímž tento spolek odmítá agitaci křesťansko-sociální strany. Říká se v něm „Křesťansko-sociální spolek žen a dívek i jeho podpůrný odbor Marta stojí mimo volební agitaci a stará se, jak toho jest zejména v dnešní době nejvíce zapotřebi, o zmírnění bída a nouze, a to jak tělesné, tak i duševní. A dále: „Náš spolek nemá též žádného zájmu na kandidátkách číslo 21 (Národní sjednocení) a 22 (strana křesťansko-sociální) do okresního zastupitelstva. Náš spolek nekandiduje též žádnou ženu, neboť se tyto usnesly, zůstatí věrny domácnosti, kuchyni, rodinnému krbu, usnesly se, že se budou starati o to, aby 2 největší přikázání: Miluj Boha nade všechno a bližního svého jako sebe samého, byla v našem milém městě Olomouci plněna."

A poněvadž je nám v tomto směru Československá strana lidová nejbližší, bude jistě velká většina našich žen a dívek při volbách do zemského zastupitelstva voliti kandidátku č. 5."

„Odmítáme nechvalný způsob volební agitace vydavatelů shora kritizovaných letáků co nejrozhodněji a upozorňujeme naše ženy a děvy, aby se nenechaly másti podhozenými letáky, ať pocházejí od kohokoliv a volily svobodně a samostatně, jak jsme právě naznačili. Vše pro církev, vlast a své bližní, i ten hlas do volební urny!" Zřetelněji se tento „nepolitický" spolek již vyjádřiti nemohl.

Předvolební agitace mezi německým obyvatelstvem stala se v podstatě zále-

žitostí Henleinovou. Její hlavní váha spočívala především v agitaci na předvolebních srazech, organizovaných do nejmenších detailů podle Hitlerova vzoru. Současně s tím probíhal individuální teror proti Čechům, komunistům, německým sociálním demokratům a ostatním antifašistům a jejich organizacím, zastrahování příslušníků německých občanských stran, úplatky, sliby, vyvolávání masové psychózy, rozpoutávání šovinistických štvanic atd. Letáky a plakáty byly jen doplňkem. Objevovaly se na nich portréty Henleina, štíty se znakem sudetoněmecké strany, emblemy ve velkoněmeckých barvách, národnostní mapy pohraničních území a různé symboly, převzaté od hitlerovců. Všem letákům¹³ je společná nabubřelá dikce, nacistická terminologie, sociální a nacionální demagogie — výhružný podtext a výlevy šovinismu. Hlavní ostří agitace bylo namířeno proti německé sociální demokracii, které byla vyčítána účast ve vládě, spolupráce s Čechy, zrada zájmů německého národa atd. Řada letáků byla adresována různým skupinám, např. pracovníkům ve stavebnictví, v němž se tito žádají, aby spolu s Henleinem šli budovat „*největší a nejtěžší stavbu těchto dní — stavbu sudetoněmeckého národního souručenství*.“ Leták určený živnostníkům nesl název „*Řemesla a živnosti pod jedním kloboukem*.“¹⁴ Hlásal kamarádkou spolupráci všech stavů. Tato „*kamarádká spolupráce*“ se objevuje v henleinovské propagandě mnohokrát a je vzata z ideologického arzenálu nacionálně socialistické strany, stavící tuto spolupráci proti marxistické koncepci třídního boje. Vzhledem k tomu, že šlo o stranu, vydržovanou německým velkokapitálem je tato koncepce zcela logická.

Plakát „*Německým matkám!*“ jim připomínal, že „*svým hlasováním určují osud svých dětí!*“ Bohužel si německé ženy tehdy neuvědomily, že svým hlasem pro Henleina hlasují pro koncentrační tábory a válku a tím mnohé z nich podpisují ortel smrti pro své děti.

Proti záplavě Henleinovské agitace, placené německými kapitalisty a tolerované státním aparátem, oslabovaným jejich českými spojenci v Národním sjednocení a v agrární straně, zanikala varující slova, která se občas i v německém táboře ozývala z řad německé sociální demokracie. Připomeňme si alespoň otevřený dopis sociální demokracie Henleinovi,¹⁵ v němž se říká: „*Pane Henleine! Vy hraje- te ubohou dvojakou hru. Vy hazardujete s desetitisíci existencemi. Vy obelhává- te a podvádíte vlastní příslušníky!*“ Byla to slova jistě pravdivá, ale důsledky, které z toho vyvodilo vedení německé sociálně demokratické strany, byly navlas stejné jako v Německu: než jít s komunisty, raději se nechat zničit nacisty.

Při čtení agitačního materiálu z voleb 1935 nemůžeme se ubránit dojmu, že šlo o tanec na okraji sopky. Voliči museli být zmateni z halasných hesel, museli být znechuceni odhalovanou špínou politického zákulisí a museli být bezradní, jak ven z tohoto chaosu. Musela je jímat hrůza z bezmocnosti českých politických stran proti hrozbě německého fašismu doma i za hranicemi, z rostoucích separatistických tendencí v pohraničí českých zemí, na Těšínsku a na Slovensku. A přece byla cesta, cesta doporučovaná komunisty, tj. vytvořit společnou frontu všech demokratických sil proti fašistickému nebezpečí i proti jeho agenturám v našich politických stranách. Tato cesta byla odmítnuta a proto komunistická strana bojovala sama. Z velkého množství agitačního materiálu, jímž se KSČ snažila otevřít oči prostému občanu, citujeme alespoň jediný leták¹⁶: „*Vydržme, děj se co děj! Naším spojencem je vedle republikánské Francie i mocný Sovětský svaz, jehož území zabírá šestinu zeměkoule, který má 180,000.000 obyvatel. Jeho mocná Rudá armáda má 2mil. stálého vojska, 15 miliónů rezerv, nejskvělejší letectvo světa, nejbohatší zdroje surovin.*

Rudá armáda bude celou svou silou chránit své spojence i Československo.

Nepřítel se nebojíme, jen jedno je třeba: Nesmíme dopustit, aby naši zbohatlí poraženci za zády vlády lidu kuli pikle proti vlastní zemi

Suďte ve volbách ty, kdož chtějí republiku zbavit nejmocnější opory, spojenec-

tví s Rudou armádou a vydat ji tak na milost a nemilost nepřátelům, kdož chtějí Henleina do vlády.

Ani hlas zbohatlým agrárikům, národně sjednoceným, stříbrňákům a jejich přísluhovačům ze živnostenské strany!

Komunisté, nejvěrnější synové a dcery této země, připraveni bránit nezávislost republiky do posledního dechu, jsou hrdi na to, že Sovětský svaz je velkolepým dílem komunismu. — Volte komunisty!"

Prostí voliči pochopili a Komunistická strana dostala o 13% hlasů více než v roce 1929. Počtem voličů předstihla tak stranu národě socialistickou.

Katastrofální politika buržoazie však měla vážné důsledky v německém táboře. Za přímé podpory Hitlera a německého velkokapitálu, ale i za podpory kapitálu českého, jak to odhaluje článek Jana Švermy v Rudém právu z 24. 5. 1935, rozdrtil Henlein všechny německé občanské strany, zasadil těžkou ránu i německé sociální demokracii, která ztratila 40% hlasů, a stal se největší stranou v tehdejší Československu.¹⁷ Toto volební vítězství Henleinovo hodnotil Jan Šverma jako velké nebezpečí pro všechen pracující lid Československa. „Znamená velké nebezpečí i pro sudetoněmecký lid, nad nímž je vztyčena pěst fašistického teroru. Znamená velké nebezpečí pro celý český národ, jehož samostatnost je ohrožena imperialistickými válečnými snahami Hitlera!“ Švermova jasnozřivá slova se brzy vyplnila. Henleinovi se podařilo vyvolat v krátké době po volbách vážnou politickou krizi, která vyústila v hanebný mnichovský diktát a znamenala nejen konec buržoazní demokracie v Československu, ale i smrtelné nebezpečí pro samostatnost a samou existenci českého a slovenského národa. Šest let okupace znamenalo nesmírné utrpení pro naše národy.

Komunistická strana, věrna své politice, se postavila do čela za znovuzískání svobody a Rudá armáda osvobodila naši vlast v roce 1945, když zrada spojenců a naše buržoazie nedovolila, aby ji ochránila v roce 1938.

1. Výstavka byla provedena ve čtyřech vyhotoveních a instalována počátkem října 1971 v Okresním agitačním středisku, umístěném v malém výstavním sále v budově muzea v Olomouci, nám. Republiky č. 6, ve vstupní hale budovy Okresního národního výboru, Dimitrova ul. 5, v gotické předsíni v prvním poschodí radnice a ve velkém sále Odborového domu, Palackého ul. 21.

2. Okresní archiv v Olomouci (OAO), Fond — Sběrka plakátů B L 935.

3. OAO B 1935/2.

4. Fotoarchiv VÚ — Viz připojené vyobrazení.

5. Archiv VÚ — Sběrka k dějinám KSČ a dělnického hnutí.

6. Dtto.

7. Dtto.

8. Dtto.

9. Dtto.

10. Viz připojené vyobrazení. Reprodukce z OAO B 1935/9.

11. Řadu humoristických článků o těchto praktikách agráriků napsal do olomouckého Našince dr. Jaroslav Řehluška pod pseudonymem Vincórek.

12. OAO B 1935/9.

13. Soubor agitačních letáků Henleinovy strany viz OAO B 1935/9.

14. Klobouk na letáku vyobrazený má tvar klobouků „vůdců“ německých turnérů, který nosil i Konrád Henlein. Na klobouku je odznak Henleinovy strany.

15. OAO B 1935/9.

16. Archiv VÚ Sběrka k dějinám KSČ a dělnického hnutí.

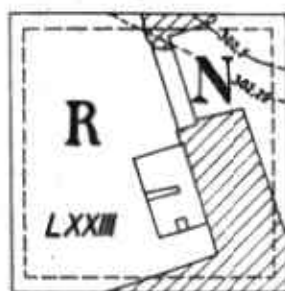
17. Rudé právo, Zvláštní vydání pro venkov, Po konfiskaci druhé opravené vydání. 24. května 1935 — OAO B 1935/9.

PŘEDBĚŽNÁ ZPRÁVA O ARCHEOLOGICKÉM VÝZKUMU KARTOUZKY V DOLANECH R. 1971¹

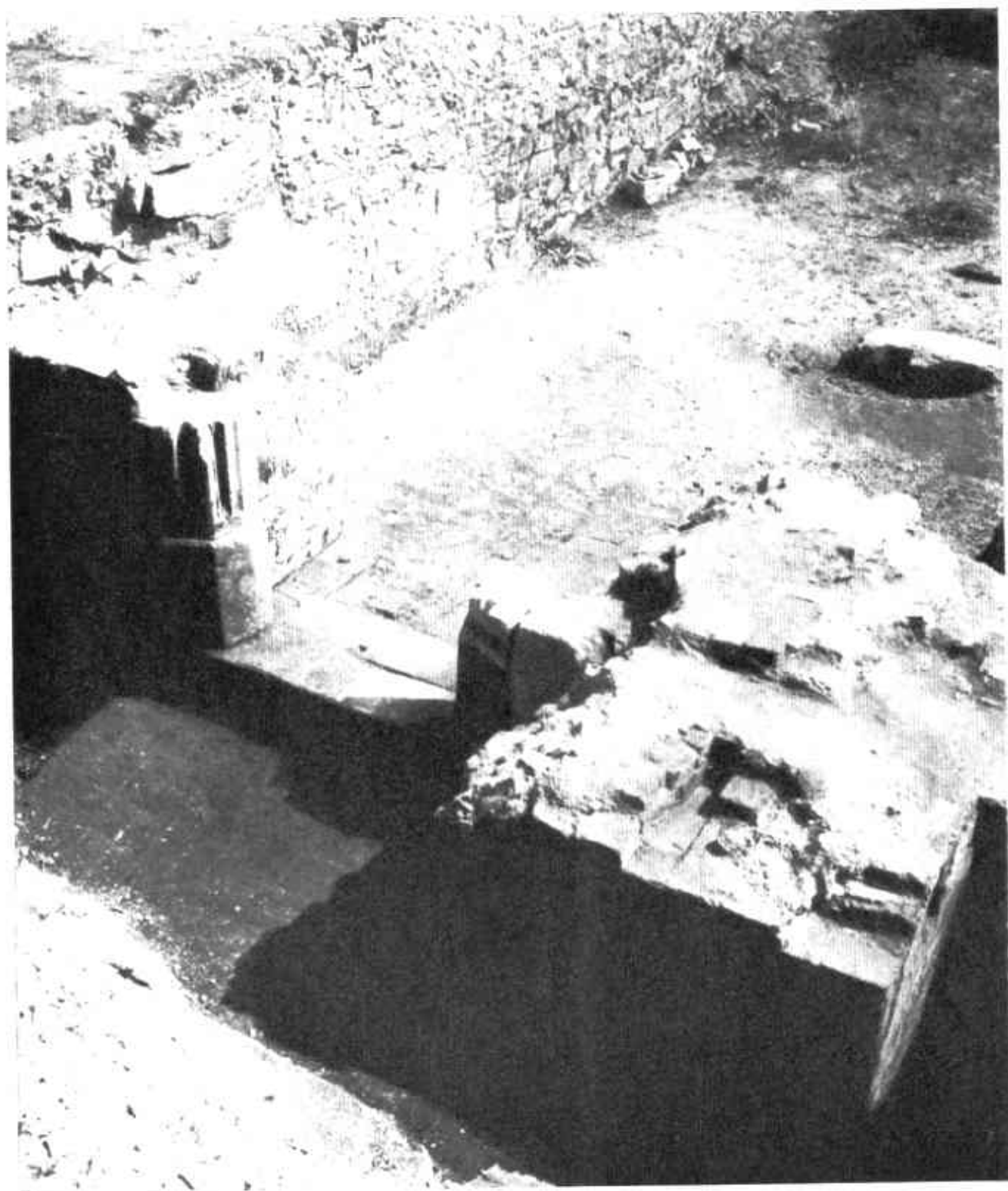
Časově krátká výzkumná kampaň (29. července — 6. srpna 1971) přinesla řadu zajímavých poznatků a zároveň problémů, o nichž lze říci, že pro složitý postup prací zůstanou nedořešeny po několik roků. Výzkum pokračoval v pořadí čtverců, kladených na západní straně klášterního území s postupem od severu k jihu. Byl prozkoumán čtverec LXXIII včetně severního a východního kontrolního bloku; tyto bloky byly společně se sousedními čtverci LXVI a LXXII, jejich rozšířené základny zasahovaly do nižších vrstev uvedených čtverců.

U severní kaple (N) se ukázalo, že zřejmě ona měla funkci tzv. „kaple bratří“, nikoliv kaple jižní (E), jak jsme se původně domnívali.² Uvedený účel naznačuje komunikační izolovanost od konventního kostela a spojení s místností R. Vstupní otvor do kaple je v západní zdi při severozápadním rohu prostory. Podle dochovaných zbytků měl portál ostění se soklem, bohatě profilované oblouny, výžlabky a ústupky. Vchod měl dvoukřídlé dveře, otevíratelné dovnitř kaple, jak je zřejmé z drobného ústupku, který obíhá na vnitřní straně hranu pískovcového prahu a ostění, z dlabů pro pantové skoby v ostění a dlabu pro zastrkovadlo v pískovcovém bloku u prahu. Pravděpodobně nad portálem bylo růžicové okno s vepsaným trojlístem, jehož fragmenty byly nalezeny ve stavební destrukci kaple a sousední místnosti R poblíž portálu. Špaleta vchodu je asymetrická, na severní straně rovná, na jižní šikmá. V severozápadním rohu kaple pokračovala v hloubkách 190 a 200 cm destrukce klenebních žebér (podstatná část jich byla odkryta v r. 1967).³ Špaleta je vydlážděna jednak dvěma pískovcovými bloky, jednak čtvercovými pálenými dlaždicemi, kladenými v nepravidelném řádu, jejichž zbytek se uchoval i v prodloužení špalety uvnitř kaple, kde je kladení běhounově vázané ve směru jih — sever. Dodatečně (po odpadnutí omítky) byl v severním zdivu zjištěn druhý kapsový výklenek (prvý, rovněž zakrytý omítkou, známe z výzkumu r. 1967).⁴

Zkoumaným čtvercem LXXIII byla zachycena část další prostory, která od jihu sousedí s kostelem F, od východu s kaplí N a čelem chodby G. O funkci místnosti je možno hovořit zatím jen s výhradou: vycházíme-li ze zvyklostí kartuziánů, kteří v klášterech zřizovali kostely obvykle se dvěma kaplemi a oltář umísťovali také v kapitulní síni,⁵ zbývá nám možnost spojit poslední eventualitu

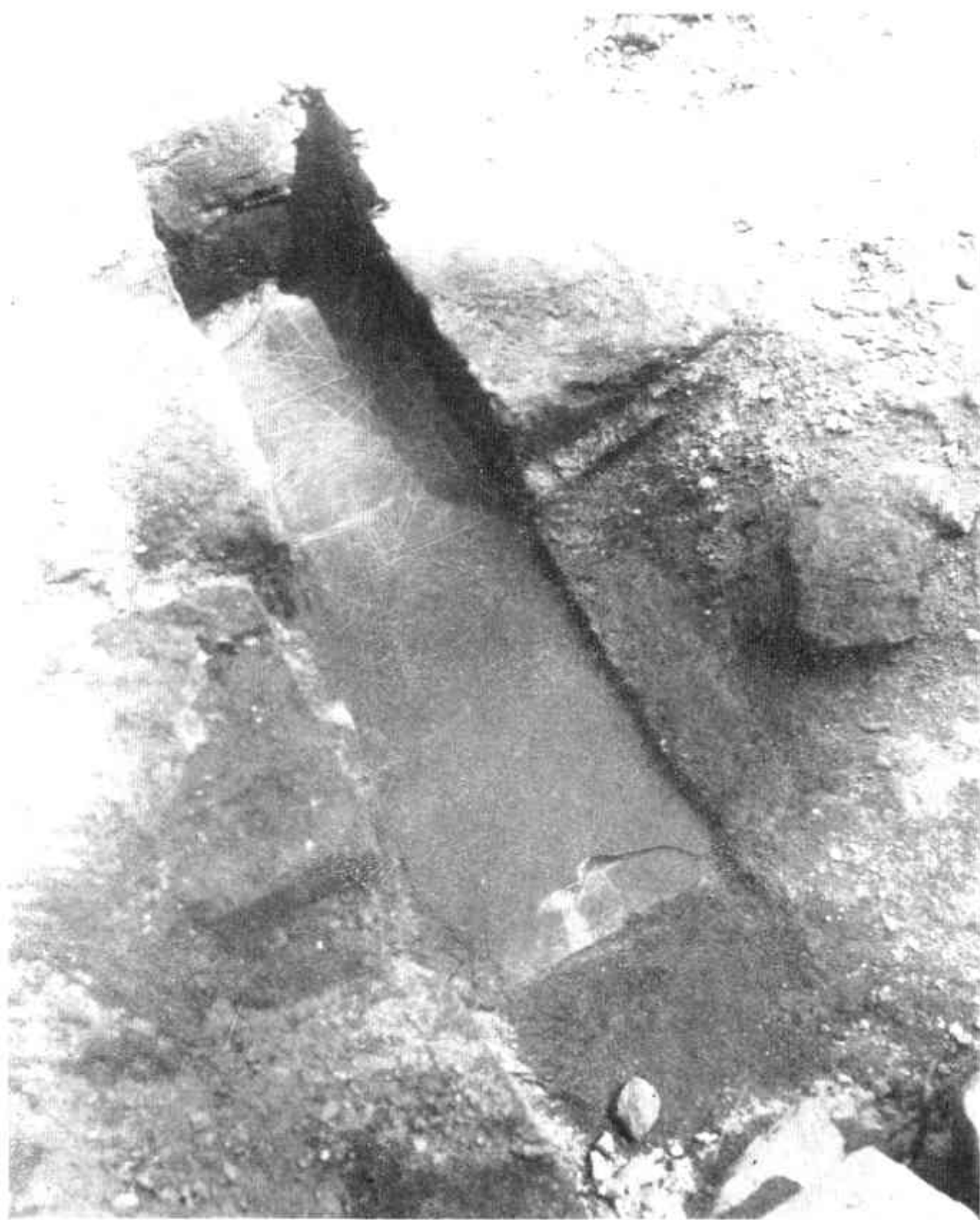

Dolany, Kartouzka: Plocha výzkumu r. 1971
Kresba J. Nevřalová

Kartouzka Dolany, výzkum 1971: Část kaple N a kapitulní síně (?) s portálem a oltářem

K článku „Předběžná zpráva o archeologickém výzkumu Kartouzky v Dolanech roku 1971“
Snímky V. Burian

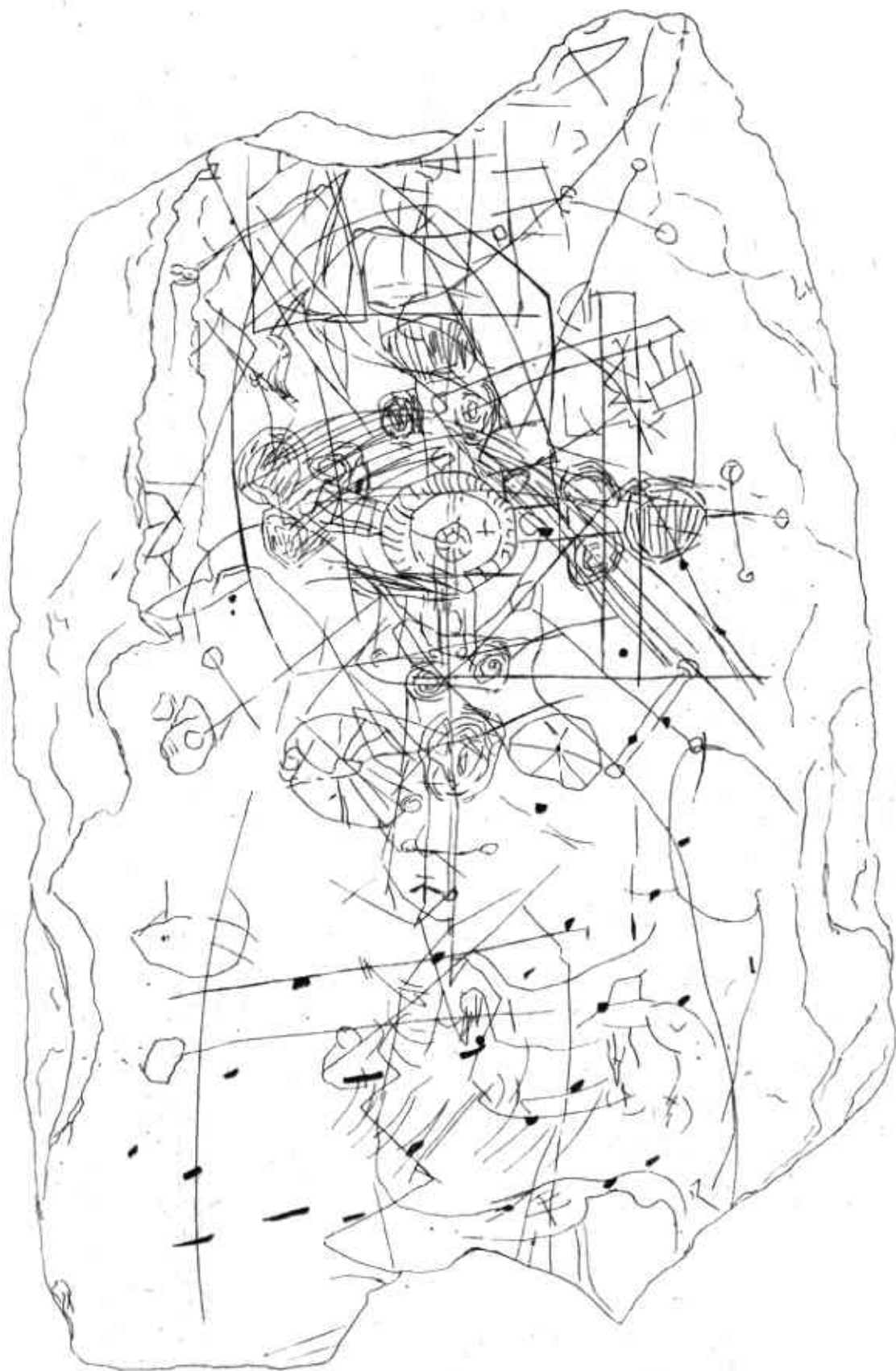
Kartouzka Dolany, výzkum 1971: Sepulcrum oltáře v místnosti R

Karlovuzka Dolany, výzkum 1971: Místnost R. oltář (pohled od jihu)

Kartouzka Dolany, výzkum 1971: Části růžicové kružby, nalezené v kapli N a místnosti R
(líc a rub)

Dolany, Kartouzka: Břidlicová deska ze dna sepulcra oltáře v místnosti R, 1:3
Kresba autor článku

také s touto nově zjištěnou prostorou, kterou označujeme orientační literou R.⁶

Odkrytá část prostory R má omítnuté a bílené stěny. Pod 10–35 cm vrstvou humusu vyplňuje prostorou vrstva stavební destrukce mocná až 200 cm, nejnižší se rozprostírá asi 10 cm vrstva spáleniště, obsahující zlomky krytiny, keramiky a železné předměty. Tato nejnižší vrstva překrývá cihlovou dlažbu. Cihly jsou kladeny na vápennou maltu do řad ve směru sever — jih, se zakončením u východní stěny, jak ukazuje závěrečná cviklová řada; dláždění postupovalo ve dvou etapách, severní a jižní. Část podlahy před oltářem tvoří břidlicová plotna; tato deska i okolní dlažba je mírně propadlá. Pozoruhodné jsou výškové rozdíly podlah okolních prostor: dlažba místnosti R je položena níže od úrovně západního konce chodby G o 115 cm, od dlažby kaple N o 28 cm. Zadlážděná plocha dosahuje od jižní zdi směrem k severu šíře 440 cm, na severním okraji je ohraničena podélnou prohlubní. Směrem k severu — v prodloužené západní ose západního portálu chodby G — tvoří povrch šikmý skalní útes, který převyšuje dlažbu místnosti R o 57 cm. Bez dalších výzkumů nelze zatím řešit problém poměru mezi chodbou G a místností R. Snad možno uvažovat o tom, že na skalním hrbole bylo uchyceno spojovací schodiště.

Těsně při jižní straně portálu do kaple N stojí blokový oltář. Byl zde umístěn až po stavebním dokončení prostory: je zděný na položenou dlažbu, těsně k omítnuté východní zdi. Jde o mírně deformovaný blok (šířka čelní strany 156 cm, jižní 92 cm, severní 95 cm, výška na východní straně 118 cm, na čelní 107 cm), zděný zvenčí z cihel a omítnutý, vnitřek ze zlomků stavebního materiálu, spojených kvalitní vápennou maltou. V jižním boku oltáře je drobný čtyřhranný kapsovitý výklenek, bílená omítko oltářního bloku je západně od tohoto výklenku mírně zakouřená. Původní menza byla z hlazeného pískovce, 6 cm silná, s fasetovanými hranami. Její zlomky byly nalézány jihozápadně od oltáře v destrukci 200 cm hluboko. V horní úrovni oltáře se dochovala značná část podélného sepulcra, d. 43 cm, š. 11–15 cm, hl. 17 cm, umístěného poněkud excentricky v orientaci západ — východ. Dno sepulcra bylo vyloženo rozměrnější (30 × 46,5 cm) břidlicovou deskou lingulovitého tvaru, na jejíž horní ploše je — z části zřejmě mimovolně — provedeno několik vzájemně překrytých rytých kreseb. První fáze je náčrt hrotitého oblouku a svazku parabolických čar. Druhá kresba představuje složitou formaci řeckého kříže s jetelovým ukončením, z konců ramen a jejich úžlabí pak vybíhají další lineární kříže zakončené kroužky. Po stranách dolního konce křížového břevna jsou načrtnuty dva kruhové útvary, vyplněné paprsky. Poslední náčrt má pravděpodobně technický účel a připomíná schéma jakéhosi klepadla.

Zmíněná rytina kříže má patrně rituální původ. Irský traktát z 11. nebo 12. století hovoří o tom, že biskup při svěcení oltáře vyryje svým nožem sedm křížků na místech, kde má být oltář pomazán oleji.⁷ Ojedinelý předpis je v sakramentáři Ratolda Corbie, podle něhož má biskup pomazat čtyřmi kříži tabuli, kterou se uzavírá sepulcrum a v každém rohu je vyryt nožem kříž.⁸ V 11. a 12. století je známa zvyklost, že při ritu ukládání relikvií biskup pomazal křížem sepulcrum ve čtyřech rozích.⁹ Při kombinaci těchto zvyklostí můžeme připustit rituální původ kříže ve dnu dolanského sepulcra. Rytina však byla provedena před zazděním desky a svědčila by o tom, že sepulcrum bylo vyzdíváno během konsekrace.

V minimálním počtu nalezených železných hřebů (místnosti N, R) se objevuje jen tesařský a pokrývačský typ. Z ostatního železného inventáře můžeme uvést pouze kroužek, nalezený v prostoru R. Keramický materiál, získaný v severozápadní části kaple N, neliší se nijak od dřívějších nálezů: vesměs jsou to střepy dolních částí nádob, některé mají odříznuté dno. V místnosti R byly nalezeny střepy různých partií nádob převážně z jemného materiálu, vyskytuje se svislý ovalený okraj s vyžlabením, odříznuté dno a různě tónovaná vnitřní i oboustranná poleva. Páskové ucho je široce prožlabené s dolíkem v horní rozšířené části.

Hrubší keramické střepy nejsou polévané. Jediný zlomek polévaného kachle má oboustranně vytažený berličkovitý profil okraje. Nejnižší vrstvy destrukce obsahovaly také osteologický materiál.

1. Předběžnou zprávu o výzkumu v roce 1970 viz Zprávy VÚO č. 150, str. 7–8, 2. a 4. str. obálky. Podrobné zprávy o výzkumu za desetiletí 1962–1971 mají celkový rozsah 381 textových stran, 524 obrazových tabulí s 2.255 kresbami, 1.598 fotografických snímků.

2. Václav Burian, Historickoarcheologický výzkum husitského opevnění v Dolanech u Olomouce r. 1962, Muzejní a vlastivědná práce, roč. I. (71), 1963, str. 200. — Týž, Husitské opevnění Kartouzka v Dolanech u Olomouce — výzkum 1962, Archeologické rozhledy, roč. XVI, 1964, str. 818. — Týž, Husitské opevnění Kartouzka v Dolanech, Olomouc 1964, str. 3.

3. Srv. předběžnou zprávu ve Zprávách VÚO č. 139, str. 11.

4. Tamtéž, str. 10.

5. Příklad viz na vyobrazení kapitulní síně s oltářem u Jos. Wenzlera, Kennst du den Karthäuser-Orden? Kempen 1912, str. 33.

6. Tím opravuji svůj dřívější názor, že funkci kapitulního sálu měla prostora A (AR XVI, 1964, str. 808). Místnost A byla pravděpodobně mnišským obydlím, kterých tedy známe dosud pět (objekty A, C, H, K, M/P); tuto eventualitu jsem naznačil již na plánu při sdělení o výzkumu r. 1968 (Přehled výzkumů 1968, Brno 1970, tab. 60).

7. Joseph Braun, Die christliche Altar, Erster Band, München 1924, str. 289, 696.

8. Tamt., str. 713

9. Tamt., str. 712

VORLÄUFIGER BERICHT VON DER ARCHAEOLOGISCHEN ERFORSCHUNG DER KARTAUSE IN DOLANY IM JAHRE 1971.

In der zehnten Kampagne der archäologischen Erforschung des Kartäuserklosters in Dolany wurde die Abdeckung der sog. „Brüderkapelle“ beendet, die an der Westwand eine Eintrittsöffnung mit reich profiliertem Steinfutter aufweist. Ueber dem Portal war ein Fenster in Rosettenform. Die Hauptsonde erfasste einen Teil des benachbarten Raumes, bezeichnet mit der Litera R, bei welchem man voraussetzen kann, dass er die Funktion des Kapitelsaales hatte, da ein Altar an die Nordseite des Raumes angestellt war. Neben der seitlichen taschenförmigen Nische hat sich in der oberen Basis das Sepulcrum erhalten, welches von unten mit einer Tafel aus Schiefer ausgelegt ist, deren Oberfläche mit Einritzungen bedeckt ist, welche in mindestens drei Phasen ausgeführt wurden. In der zweiten Phase wurde in die Tafel das komplizierte Symbol eines Kreuzes eingeritzt, welches ritualen Ursprung haben kann. Die kleineren Funde hängen hauptsächlich mit dem Bau zusammen (Zimmermanns — und Dachdeckernägel), auch mit der keramischen Ausstattung des Klosters und der hussitischen Besatzung, welche hier von dem Eingehen weilt.

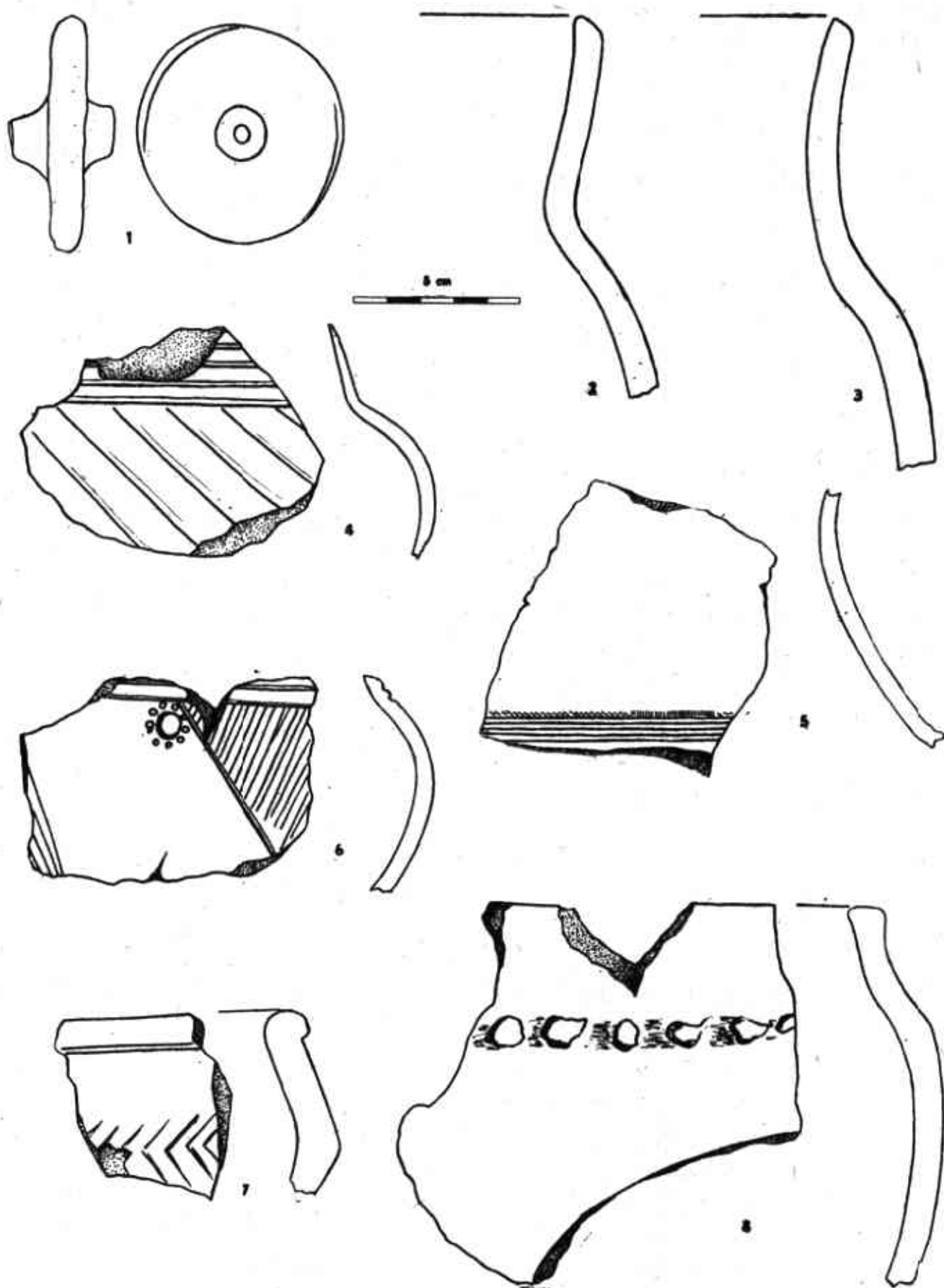
Vít Dohnal

PRÍRŮSTKY ARCHEOLOGICKÉHO ODDĚLENÍ VLASTIVĚDNÉHO ÚSTAVU V OLMOUCI V LETECH 1969 - 1970¹

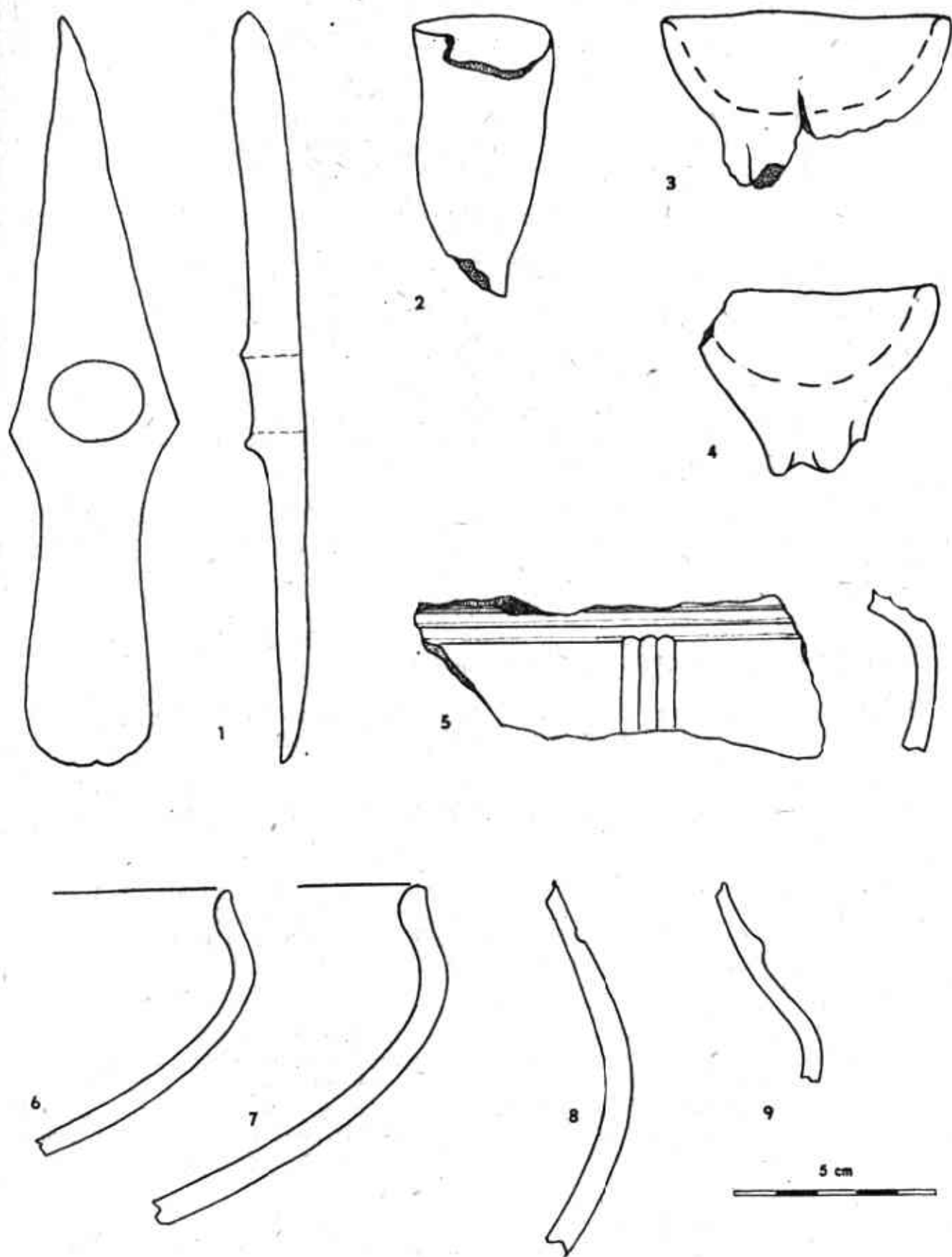
Paleolit

Přir. č. 74/70 ADAMOV (Blansko). Z pozůstalosti po Ant. Šínovi (V. Dohnal, Archeolog Antonín Šín 1881–1969, Zprávy VÚ Olomouc č. 148 1970, 18 a d.) získalo archeologické odd. větší slabě bíle patinované jádro se stopami po odštěpování dlouhých čepelí a se zbytkem povrchové kůry. Nález pochází z Býčí skály.

316/69 a 85/70 DROŽDÍN (Olomouc). V létě r. 1969 a pak ještě počátkem r. 1970 odevzdal Zdeněk Flejberk větší množství štípané industrie (většinou úštěpy) paleolitického až eneolitického stáří. Odevzdaný materiál pochází z povrchových

Skrbeň: Nálezy z pravěké lokality „Staré hradisko“ [P 77/70–79/70]

1 Skrbeň (P 81/70), 2—4 Horní Sukolom (P 1589/70), 5—9 Sobůlky (P 74/70)

sběrů školní mládeže sdružené pod vedením jmenovaného v místním archeologickém kroužku. Nálezy byly sesbírány na různých lokalitách na k. ú. obce (srv. mapku: Z. Trňáčková, Paleolitické nálezy z Droždína u Olomouce, Sborník prací odboru společenských věd VÚ v Olomouci č. 16, Olomouc 1967).

82/70 ŠTERNBERK (Olomouc). Prostřednictvím J. Valíčka byl předán 1 rohovec a 1 bíle patinovaný pazourkový úštěp z trati „U kapličky“ známé už z dřívějšíka jako paleolitická lokalita (J. Skutil, Zprávy SLUKO č. 72, 78/1957).

Neolit

DROŽDÍN (Olomouc) viz přír. č. 316/69 a 85/70

HORNÍ SUKOLOM (Olomouc) viz přír. č. 83/70

PŘÍKAZY (Olomouc) viz přír. č. 1567/70

84/70 OLOMOUC. Z náhodného nálezu v zahrádkové kolonii asi 100 m západně od novoulického hřbitova na Tabulovém vrchu pochází menší klínovitá kamenná sekera s asymetricky zbroušeným ostřím.

432/69 TROUBELICE (Olomouc). Při stavbě nové školy byla v létě r. 1969 zničena ve výkopu pro pavilón č. 2 kotlovitá jáma, z níž dr. Z. Trňáčková zachránila mladší volutové střepy a zlomek plochého kopytovitého klínu.

Eneolit

DROŽDÍN (Olomouc) viz přír. č. 316/69 a 85/70

413/70 DUB NAD MOR. (Olomouc). Při stavbě rodinného domku J. Indráka v jižní části obce nedaleko od kravínu JZD byl patrně zničen hrob kultury zvoncovitých pohárů, z něhož se zachoval skoro neporušený červenožlutý džbánek, který našel J. Doležel ve hlíně vyvezené ze základů uvedeného domku. Rozměry džbánu: Dv. 65, v. 75 max. d/w. 96/28, ds. 20 mm. (2. str. obálky, obr. 1).

318/69 HLINSKO (Přerov). Ze systematického výzkumu prováděného Archeologickým ústavem ČSAV v Brně (vedoucí výzkumu dr. J. Pavelčík CSc. z expozitury v Opavě) na známém výšinném eneolitickém sídlišti v trati „Podobora“ byly předány nálezy kanelované kultury. Předaný materiál pochází z 1. výzkumné kampaně v r. 1962.

1569/70 HORNÍ SUKOLOM (Olomouc). Prostřednictvím pobočky v Uničově se do VÚ dostaly nálezy bří. Vymazalových z povrchových sběrů v trati „Lihovarské“. Jde především o štípanou industrii (hlavně úštěpy) a též o eneolitické střepy (nádobka s hrotitým dnem, obr. 2. na str. 23 a zlomek oválné nezdobené nádoby na nožce, obr. 3—4 na str. 23), několik mladobronzových střepů a zlomek skleněné halštatské malé perly z modrého skla se žlutými očky.

83/70 HORNÍ SUKOLOM (Olomouc). Větší množství podobného materiálu sesbírali na téže lokalitě bří. Nerušilovi (předal J. Valíček). Kromě úštěpů a eneolitických střepů se našly i přesleny, střepy kultury volutové a mor. malované a ploché kam. sekerky.

PŘÍKAZY (Olomouc) viz přír. č. 1567/70.

80/70 SKRBEŇ (Olomouc). Při rozšiřování vepřínu postaveného na známé pravěké lokalitě „Staré hradisko“ byla na podzim r. 1969 nalezena nepoškozená láhev s límcem. Na nádobku se přišlo ve výkopu pro základy stáje (porodna prasnic) ve vzdálenosti 11,5 m západně od skladiště (sila) přesně uprostřed východní zdi uvedeného objektu. Láhev ležela asi 100 cm pod povrchem na rozhraní mohutné vrstvy tmavohnědé až černé hlíny, v níž se nacházejí střepy řady pravěkých kultur, a žlutavého podložního jílu. Nález byl zcela osamocený a v jeho okolí se nepodařilo zjistit nic, z čeho by bylo možno soudit, že jde o součást nějakého objektu. Láhev je nezdobená, okrově žlutého hladkého povrchu s tmavohnědou skvrnou na výdutí. Rozměry: Dv. 61, v. 110, max. d./w. 80/40, ds. 43 mm. Vyobr. na 1. str. obálky.

81/70 SKRBEŇ (Olomouc). Na poli těsně pod severním svahem „Starého hradiska“ našel A. Sedlák v r. 1966 měděný sekeromlat, který mi v r. 1969 odevzdal. Mlat patří do typologické skupiny mlatů s křížovým ostřím, ovšem na jednom konci se zachoval už jenom deformovaný hrot. Rozměry: Délka 185, šířka ostří 32, otvor 22, šířka v místě otvoru 45, tloušťka u otvoru 19 mm. Obr. 1. na str. 23.

1386/70 UNIČOV (Olomouc). Prostřednictvím uničovské odbočky se do VÚ dostala dokonale vypracovaná pazourková šípka, kterou našel D. Němec na zahrádce na sídlišti za tř. Pionýrů, kam však mohla být přivezena s navesenou hlinou z prostoru budovy kina. Šípka je bíle patinovaná, má protáhlý trojúhelníkovitý tvar, na horní straně je mírně vyklenutá, na spodku plochá. Rozměry: délka 44, max. šířka 16, tloušťka 5 mm.

Stará a střední doba bronzová.

PŘÍKAZY (Olomouc) viz přír. č. 1567/70.

SKRBEŇ (Olomouc) viz přír. č. 77/70, 78/70, 79/70.

74/70 VĚTEŘOV? (Hodonín). Z pozůstalosti Šinovy pochází úlomek kamenného mlatu a několik desítek pěkných věteřovských střepů či kusů nádob, které byly v balíčcích opatřených některými detailními údaji, ale bez lokality. Vzhledem k tomu, že jde o keramiku věteřovského typu, jejíž velké množství vykopal Ant. Šín na Nových horách u Věteřova, soudíme, že je to zbytek známé Šinovy věteřovské kolekce.

Kultura lužických popelnicových polí

DUB NAD MOR. (Olomouc) viz přír. č. 412/70

1568/70 HORKA NAD MOR. (Olomouc). Okresní muzeum v Náchodě předalo menší kolekci keramiky slezského stupně a 1 bronzovou jehlici s malou vázičkovitou hlavicí z pohřebiště v Horce. Předměty se do Náchoda dostaly darem v roce 1902.

HORNÍ SUKOLOM (Olomouc) viz přír. č. 1569/70.

88/70 KRÁLOVÁ, dříve HLIVICE (Olomouc). Z výzkumu dr. J. Nekvasila, CSc. z Archeologického ústavu v Brně byl předán materiál lužické kultury z jámy prokopané v r. 1953.

1571/70 NÁKLO (Olomouc). Se sbírkou J. Svozila bylo převzato malé slezské osudíčko a bronzová loďkovitá spona, kterou v pískovně u Mezic zachránil J. Fišer, ředitel školy v Příkazech (J. Nekvasil, Sbírka pravěkých nálezů Josefa Svozila v Příkazích, okres Olomouc, Přehled výzkumů 1966, Brno 1967, 32 a d.).

317/69 NÁMĚŠŤ NA HANÉ (Olomouc). Archeologický ústav ČSAV v Brně předal starolužické osudí a zdobený střep z misky, které pocházejí z nálezů při stavbách rodinných domků na ulici Rudé armády v trati „Valník“ (J. Nekvasil, K nálezům lužické kultury z Náměště na Hané, okr. Olomouc, Přehled výzkumů 1967, Brno 1968, 43 a d.).

77/70, 78/70, 79/70 SKRBEŇ (Olomouc). Během podzimu r. 1969 a v zimě r. 1970 jsem při prohlídkách staveniště vepřínu na „Starém hradisku“ získal větší množství střepového materiálu. Kromě úlomků velkých svisle prstovaných zásobnic (obr. 2—3 na str. 22) se našlo hliněné kolečko z vozíku obr. 1. na str. 22), střepy mladolužické (obr. 4 na str. 22), slezsko-platěnické (obr. 4—5 na str. 22) a tuhové střepy halštatsko-laténské (obr. 7—8 na str. 22). Uvedené nálezy pocházejí z kulturní vrstvy, případně z kult. jam zničených při terénní úpravě stavební plochy.

1567/70 PŘÍKAZY (Olomouc). Z pozůstalosti po J. Svozilovi pochází větší zajímavá kolekce pravěkých a středověkých nálezů, které jmenovaný sběratel zachránil na různých lokalitách v katastru obce během delší doby. Zastoupena je kult. volutová, eneolit, starý bronz, latén, římská a hlavně kultura lužických popelnicových polí. Sbírkou předali manželé Langovi z Příkaz. (V. Dohnal, Josef Svozil, sběratel a vlastivědný pracovník v Příkazech, Zprávy VÚ č. 162 1971, 18).

Latén

76/70 LAŠKOV (Prostějov). V létě r. 1965 našel referent na poli asi 150 m severně od potoka tekoucího do Terežského údolí a 200 m východně od silnice do Drahanovic mladolaténské střepy. Na porostném poli se v těch místech rýsovala tmavší skvrna.

PŘÍKAZY (Olomouc) viz přír. č. 1567/70.

SKRBEŇ (Olomouc) viz přír. č. 77/70, 78/70, 79/70.

74/70 SOBŮLKY (Hodonín). V Šínově pozůstalosti se našly starolaténské střepy, pocházející z „jam s bylanskou keramikou“ jak bylo poznačeno na obalu. Snad jde o lokalitu v cihelně pod hřbitovem, odkud je už laténská keramika známá. Šínova kolekce působí dojmem materiálu vytríděného z několika nálezových celků. Zachovaly se následující střepy: 1. Velký nezdobený střep z mísy s mírně dovnitř zataženým okrajem z jemné vypálené hlíny červeno-hnědě vyleštěný (dv. 245—250 mm, obr. 7 na str. 23). Okrajový střep z podobné mísy z jemného šedého na povrchu vyleštěného materiálu (dv. 250 mm, obr. na str. 23). 3. Větší střep ze středně veliké koulovité nádoby s mírně odsazeným hrdlem z jemné hnědé hlíny černě vyleštěného nezdobeného povrchu se stopami po obtáčení na kruhu (obr. 8 na str. 23). 4. Dva střípky z menší černě leštěné snad lahvovité nádoby s plastickým žebérkem na spodní části hrdla (obr. 9 na str. 23). 5. Střep z výdutě středně veliké nádoby z jemné světle hnědé hlíny, zdobené na výduti včlenovanou výzdobou (girlandy, 2. str. obálky, obr. 3). 6. Střep z velké mísy z jemné hlíny, na vnitřní straně hnědo-

žlutého, zevně červeného povrchu s vkolkovanou výzdobou na vnitřní straně (2. str. obálky, obr. 2). 7. Střep z velké mísy braubašského typu s omfalem. Střep je na vnitřní straně mimořádně bohatě zdobený (2. str. obálky, obr. 4). 8. Střep z většího šálku halštatského typu z jemné okrově žluté hlíny zdobený na vnitřní straně sousřednými žlábkovanými kruhy. 9. Střep z výdutě halštatské mísovité nádoby ze stejného materiálu jako předešlý. Hrdlo je zdobené vodorovnými žlábkami, na výduti skupiny mělkých třásní (obr. 5 na str. 23).

Řím

DUB NAD MOR. (Olomouc) viz přír. č. 412/70.

PŘÍKAZY (Olomouc) viz přír. č. 1567/70.

74/70 Bez lokality. Ze Šinovy sbírky pochází větší nezdobená hluboká mísovitá nádoba se zataženým okrajem žlutého povrchu.

Hradištní

75/70 DUB NAD MOR. (Olomouc). Při zemědělských pracích se dostaly na povrch na polích jižně od obce nad silnicí do Tovačova pravěké střepy (slezko-platěnická kultura, Řím, hradištní). Nálezy zachránil J. Doležel, který bydlí těsně u lokality.

412/70 DUB NAD MOR. (Olomouc). Na tomtéž místě získal referent další podobné nálezy. Pravděpodobně zde jde o větší sídliště, k němuž patří i kult. jáma z 9. stol. prokopaná Z. Trnáčkovou v r. 1966 (Z. Trnáčková, Zprávy VÚ č. 133 1967, 16).

1385/70 HOLICE (Olomouc). V létě r. 1970 provedlo archeologické odd. zjišťovací sondáž na pozemcích Semenářského a šlechtitelského podniku a na sousední parcele n. p. MEZ nedaleko od silnice do Přerova. Byly prozkoumány čtyři kostrové hroby (první dva zjistil v r. 1957 ing. J. Janásek z Holice), které nenechávají na pochybách, že se zde podařilo objevit první dosud známé velkomoravské pohřebiště v těsné blízkosti Olomouce (V. Dohnal, Zjišťovací sondáž na velkomoravském pohřebišti v Holici u Olomouce, Přehled výzkumů 1970, Brno 1971, v tisku). Ve výzkumu se bude pokračovat.

411/70 PŘEDMOSTÍ (Přerov). Z blíže neznámého nálezu pocházejí střepy z mladohradištního hrnku, které věnovala L. Burešová z Přerova. Nádobu zřejmě souvisí se známým mladohradištním pohřebištem.

Středověk — novověk

413/69 LUDĚŘOV — osada STŘÍŽOV (Olomouc). Z nálezu lidských koster, na které se přišlo při výkopu kanalizace podél silnice z Drahanovic do Střížova na okraji osady v létě r. 1969 zachránila Zora Trnáčková kromě silně poškozeného kosterního materiálu železný kovaný hřeb a stříbrnou silně poškozenou minci: Slezsko, Ferdinand II (1617—1637), mincovna Vratislav, krejcar 1625.²

430/69 OLOMOUC. Před vchodem do Vlastivědného ústavu byly na jaře roku 1969 nalezeny drobné středověké střepy a kostěná „brusle“ nehluboko pod povrchem.

74/70 OLOMOUC. V pozůstalosti Šinově s zachovalo množství pěkných střepů

dověkých střepů a menší hrnek s ouškem. Uvedené nálezy zachránil uvedený sběratel v letech 1948—1949 z výkopů pro telefonní kabely v okolí hlavní pošty na nám. Republiky a u kostela P. Marie Sněžné.

1545/70 OLOMOUC. Při stavbě dálkového teplotního vedení byl na náměstí Čs. armády (dříve Ječmínkově) porušen hřbitov užívaný ve 2. pol. 18. stol. Z jednoho ze zničených hrobů pochází závěsný dvouramenný oboustranně pozlacený mosazný kříž, který byl předán do církevního oddělení (V. Dohnal, Starý olomoucký hřbitov na býv. Ječmínkově náměstí, Zprávy VÚO č. 150 1971, str. 8).

PŘÍKAZY (Olomouc) viz přír. č. 1567/70.

Paleontologie

101/70 DOLNÍ SUKOLOM (Olomouc). Na podzim r. 1970 vyzvedl referent s muzejním konservátorem J. Rampouchem zlomek mamutiho klu, který byl nalezen v severní stěně hlíníku místní cihelny. Kl ležel v mohutné vrstvě čisté spraše asi 200 cm pod jejím horním okrajem. Těsně pod nálezem se dal ve stěně hlíníku sledovat 30 cm silný horizont tmavší spraše a pod ním pokračovala až k podloží opět čistá spraš. Nález i s dokumentací byl předán geologickému odd. VÚ.

Egyptologie

1228/70 Z konfiskátu Fr. Zbořila byla prostřednictvím Galerie VÚ získána staroegyptská pískovcová socha sedícího hodnostáře.

1229/70 Stejným způsobem se do sbírek dostala kanopa s víkem.

1. Personální změna v oddělení (k 1. 7. 1969) a následující přestávka ve zveřejňování přírůstků archeologického oddělení způsobila, že nynější přehled zahrnuje období dvou let.
2. Podle určení V. Buriana.

Neuerwerbungen der archäologischen Abteilung des Heimatkundlichen Instituts in Olomouc in den Jahren 1969—1970

Paläolithikum

Inv. Nr. 74/70 ADAMOV (Blansko), Stierfelshöhle. Ein patieniertes Nucleus aus dem Nachlass des verstorbenen Sammlers Ant. Šín.

318/69 und 85/70 DROŽDÍN (Olomouc). Bei den Feldbegehungen haben die Schüler unter der Leitung von Z. Flejberg eine grössere Menge der Steinindustrie (meistens Absplitter) gesammelt. Es handelt sich um paläo-, neo- und äneolithische Funde.

82/70 ŠTERNBERK (Olomouc). In der Flur „U kapličky“, wo schon früher die paläolithischen Funde festgestellt worden sind, wurden zwei neue Lesefunde gefunden.

Neolithikum

DROŽDÍN (Olomouc) siehe Inv. Nr. 318/69 und 85/70.

HORNÍ SUKOLOM (Olomouc) siehe Inv. Nr. 83/70.

PŘÍKAZY (Olomouc) siehe Inv. Nr. 1567/70.

84/70 OLOMOUC. Am Tafelberg, unweit vom heutigen Friedhof wurde ein keilförmiges steinernes Beilchen mit asymmetrisch geschliffener Schneide gefunden.

832/70 TROUBELICE (Olomouc). Aus einer handkerameschen Grube, die bei den Bauarbeiten an der neuen Schule zerstört wurde, hat dr. Z. Trnáčková die Scherben (jüngere Stufe) und einen Bruchstück des flachen Schuhleistenkeiles gerettet.

Äenolithikum

DROŽDÍN (Olomouc) siehe Inv. 316/69 und 85/70.

413/70 DUB NAD MOR. (Olomouc). Aus einem Grabe der Glockenbecherkultur, der wahrscheinlich bei dem Bau des Hauses J. Indráks in südlicher Teil des Gemeindes vernichtet worden ist, hat J. Doležal einen kleinen gelbbraunen Krug gerettet. Höhe 75 mm. S. 23 Abb. 1.

318/69 HLINSKO (Přerov). Das Fundmaterial der Kultur der kannelierten Keramik aus der systematischen Grabung (1. Etappe im Jahre 1962) der Höhenansiedlung in der Flur „Podobora“. Das Material ist vom Archäologischen Institut der Tschechosl. Akademie der Wissenschaften übergeben worden.

1596/70 HORNÍ SUKOLOM (Olomouc). Sammelfunde von dem Fundorte „Lihovarské“: Steinindustrie, Scherben (ein Bruchstück der Schöpfkelle und ein Fusschüsselfragment — s. 23 Abb. 2—4), auch jungbronzezeitliche Scherben und ein Bruchstück der hallstattzeitlicher Glasperle.

83/70 HORNÍ SUKOLOM (Olomouc). Ausser den weiteren äneolithischen Scherben stammen aus derselben Fundstelle Tonwirtel und neolithische Scherben.

PŘÍKAZY (Olomouc) siehe Inv. Nr. 1567/70.

80/70 SKRBEŇ (Olomouc). Bei den Bauarbeiten in der Flur „Staré hradisko“ ist im Herbst 1969 eine unbeschädigte Kragenflasche gefunden worden (siehe Foto auf der Vorderseite des Umschlages). Das Gefäss lag ganz isoliert in der Tiefe 1 m unter der heutigen Erdoberfläche an der Grenze des schwarzen Bodens und des ungestörten gelbgrünen Lehms. Höhe 110 mm.

81/70 SKRBEŇ (Olomouc). Auf einem Felde dicht bei dem Nordhange des „Staré hradisko“ ist im Jahre 1969 eine Doppelaxt mit kreuzständiger Schneide gefunden worden. (S. 23, Abb. 1). Länge 185 mm.

1386/70 UNIČOV (Olomouc). Ein Lesefund der triangulären Pfeilspitze aus weiss patiniertem Feuerstein.

Alt- und Mittelbronzezeit

PŘÍKAZY (Olomouc) siehe Inv. Nr. 1567/70.

SKRBEŇ (Olomouc) siehe Inv. Nr. 77/70, 78/70, 79/70.

74/70 VĚTEŮV? (Hodonín). Aus dem Nachlass von Ant. Šín sind Scherben und Gefässfragmente der Keramik der Věteřov-Typus erworben. Das Material gehört wahrscheinlich zu der bekannten grossen Kollektion von Věteřov an, die der genannte Sammler schon früher in das Mähr. Museum zu Brünn deponiert hat.

Die Lausitzer Urnenfelderkultur

DUB NAD MOR. (Olomouc) siehe Inv. Nr. 412/70.

1568/70 HORKA NAD MOR. (Olomouc). Aus dem Museum in Náchod (Ostböhmen) ist eine kleinere Kollektion der Funde von Gräberfelde in Horka übernommen worden. Die Sachen sind dort als Geschenk im Jahre 1902 gelangen.

88/70 KRÁLOVÁ — HLIVICE (Olomouc). Das Scherbenmaterial aus einer Grube der Lausitzer Kultur (ältere Stufe) ist vom Archäologischen Institut übernommen worden.

1071/70 NÁKLO (Olomouc). Eine unbeschädigte bronzene Kahnfibel und kleine Amphora (schlesische Stufe) sind aus dem Nachlass von J. Svozil erworben worden.

317/70 NÁMĚŠŤ NA HANĚ (Olomouc). Altlausitzer Amphora und ein verzierter Scherben der jüngeren Stufe sind bei den Bauarbeiten in der Flur „Valník“ gerettet worden und sie wurden vom Archäologischen Institut zu Brno übergeben.

77/70, 78/70, 79/70 SKRBEŇ (Olomouc). Auf der Baustelle in der Flur „Staré hradisko“, wo früher eine prähistorische Wallanlage vorausgesetzt wurde (jetzt dort die Schwein-Ställe erweitert werden), ist eine grössere Menge von junglausitzer und wahrscheinlich auch alt-

mittelbronzezeitlicher, schlesisch-platenitzer und hallstat/latènezeitlicher Scherben gefunden worden. (S. 23, Abb. 1—8).

1567/70 PŘÍKAZY (Olomouc). Aus dem Nachlass vom J. Svozil ist eine reiche Kollektion urnenfelderzeitlicher Keramik, die aus vernichteten Gräbern stammt, erworben worden.

Latènezeit

76/70 LAŠKOV (Prostějov). Einige Scherben der jüngeren Stufe auf dem Felde nördlich von dem Anfang des Theresia-Tales sind gesammelt worden.

PŘÍKAZY (Olomouc) siehe Inv. Nr. 1567/70.

SKRBEŇ (Olomouc) siehe Inv. Nr. 77/70, 76/70, 79/70.

74/70 SOBŮLKÝ (Hodonín). Aus dem Nachlass von Ant. Šín sind auch einige früh-latènezeitlichen Scherben erworben. (S. 23, Abb. 5—9) Die Scherben stammen aus mehreren Kulturgruben, aber das Begleitmaterial ist nicht bekannt. (Fotos auf der 2. Seite des Umschlages).

Römerzeit

DUB NAD MOR. (Olomouc) siehe Inv. Nr. 412/70.

PŘÍKAZY (Olomouc) siehe Inv. Nr. 1567/70.

74/70 Provenienz unbekannt. Aus der Šíns Sammlung ist ein doppelkonisches unverziertes gelbes Gefäß mit leicht eingezogenem Rande übernommen worden.

Burgwallzeit

75/70 und 412/70 DUB NAD MOR. (Olomouc). Lesefunde der schlesisch-platenitzer Stufe der Urnenfelderkultur, römerzeitliche und burgwallzeitliche Scherben aus dem Felde südlich von der Gemeinde.

1365/70 HOLICE (Olomouc). Bei der Probegrabung, die die Archäologische Abteilung des Olmützer Museums auf einer Lokalität vorgenommen hat, wo schon im Jahre 1957 zwei Skelettgräber vernichtet wurden, ist es im Jahre 1970 gelungen weitere vier Gräber aus der Neige des 9. Jahrhunderts festzustellen. Damit wird die Existenz des ersten grossmährischen Gräberfeldes in unmittelbarer Umgebung von Olomouc bestätigt. Die Ausgrabungen schreiten fort.

Mittelalter — Neuzeit

413/69 LUDĚROV, STRÍZOV (Olomouc). Bei den Kanalisationsarbeiten sind mehrere Skelette ausgeschachtet worden, bei denen eine stark beschädigte silberne Münze gefunden ist: Schlesien, Ferdinand II. (1617—1637), Breslau, Kreutzer 1625. (2)

430/69 OLOMOUC. Spärliche mittelalterliche Funde auf dem Museums Hofe sind bei den Erdarbeiten ausgehoben worden.

74/70 OLOMOUC. Mittelalterliche Scherben aus dem Nachlass von A. Šín sind mit der Tätigkeit des Sammlers in den Jahren 1948—1949 zusammengebunden.

1545/70 OLOMOUC. Ein vergessener Olmützer Friedhof aus der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts wurde auf dem Platz der Tschechosl. Armee (vormals Ječmínek-Platz) beschädigt. Aus einem der vernichteten Gräber ist ein vergoldetes Doppelkreuz gerettet.

1567/70 PŘÍKAZY (Olomouc). Aus der Svozils Sammlung stammen einige mittelalterlichen Scherben, die in der Gemeinde gerettet wurden.

Paläontologie

101/70 DOLNÍ SUKOLOM (Olomouc). In der Lehmgrube, wovon schon mehrere paläontologische und prähistorische Funde bekannt sind, ist ein Bruchstück des Mammutstossezahnes entdeckt worden.

Übersetzt von V. Dohnal

SDĚLENÍ

● Zajímavá aplikace habánského vzoru na keramice 19. století.

Ve sbírkách Vlastivědného ústavu v Olomouci je pod inv. čís. UP 4648 zajímavý přírůstek. Jde o kruhový podnos z fajanse, k němuž patří ještě konvička na mléko a cukřenka. Konvice na kávu a šálek chybí. Souprava má na spodní straně vtlačenou značku Schütz Blansko. Značka Schütz Blansko nebo někdy i Schütz Olomuczan je všeobecně známá a často ji nacházíme na tzv. selské keramice. To je nádobí, především talíře a džbány, bohatě a pestře pomalované kyticemi a girlandami květů nebo vinnými hrozny a listy. Ačkoliv šlo o masově zhotovované výrobky malé manufaktury, najdeme je téměř ve všech národopisných a regionálních muzeích, protože jsou to užitékové lidové předměty z minulého století a jako takové i historické doklady svého druhu.

Zmíněná souprava je zajímavá z toho hlediska, že je pro tehdejší produkci firmy Schütz zcela atypická. Přední strana podnosu je bohatě zdobena rostlinnými motivy. Kromě kvetoucích větvíčky a četných rozvilin, jež jsou provedeny zcela ve stylu habánských fajansí ze 17. století, je na podnose vyznačen letopočet 1896. To je fakt velmi překvapivý, protože koncem minulého století se habánské fajanse ještě nekopírovaly. Lidoví džbánkaři kolem Vyškova a přímo ve Vyškově tvořili ještě podle vlastní invence, manufaktury historických zemí se přidržovaly předloh z italské renesance (maskarony atd.), jak to odpovídalo dobovému stylu, a německé manufaktury napodobovaly vzory westerwaldské a raerenské kameniny.

Překvapuje a udivuje proto, že nacházíme habánské prvky právě na továrně vyrobené soupravě z konce minulého století, protože habánské fajanse se staly známými širšímu okruhu až v první čtvrtině 20. století publikováním výsledků bádání některých našich předních odborníků, především Karla Černohorského. Vysoké hodnocení a v neposlední řadě i vysoká cena, která se platila za tyto fajanse, přivedla některé keramické dílny k tomu, aby kopírovaly na svých výrobcích habánské vzory. K tomu však docházelo až po roce 1930.

Že se v Blansku objevil typický habánský dekor už v roce 1896, má tedy jistě konkrétní důvod. Spoluzakladatel a mecenáš Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci dr. Jindřich Wankel působil po dlouhá léta jako lékař v Blansku; ve své německy psané knize* vynáší vedle přírodních krás krajiny také výrobky keramické manufaktury v Blansku. S jejím majitelem Schützem ho spojovalo osobní přátelství. Wankel vlastnil sbírku fajansí, v níž měl i holbu s vročením 1653 a s bohatými habánskými motivy v zářivých barvách. Jeho dcera Lucie Bakešová (roz. Wankelová) věnovala tuto holbu, jež svou zářivě bílou glazurou, připomínající email, patří k nejlepším habánským fajansím, Vlasteneckému spolku muzejnímu v Olomouci. Dnes je zařazena tato holba pod inv. čís. E 4396 ve Vlastivědném ústavu v Olomouci. Uspořádání rostlinného dekoru na této holbě, vzpřímená větvíčka, způsob, jímž jsou rozviliny rozděleny po ploše, nepochybně ukazuje, že továrník Schütz tuto holbu u Wankela viděl a že její dekor mu sloužil jako předloha pro uvedenou soupravu.

Růžena Hrbková

* Dr. Heinrich Wankel: Bilder aus der Mährischen Schweiz und ihrer Vergangenheit. Wien, Verl. Holzhausen, 1882, str. 299—314.

Eine interessante Applikation eines Habanermotivs auf Keramiken des 19. Jahrhunderts

Die Habanerfayencen, die im 16. und 17. Jahrhundert in Mähren von Anhängern der Wiedertäufersekte verfertigt wurden, gehören zu den schönsten und begehrtesten Fayencen. In breiteren Kreisen wurden diese Fayencen erst nach dem ersten Viertel des 20. Jahrhunderts bekannt und sehr geschätzt. Diese Wertschätzung und nicht zuletzt der hohe Preis, der für diese Fayencen gezahlt wurde, veranlassten in den dreissiger Jahren unseres Jahrhunderts einige keramische Werkstätten, diese Fayencen zu kopieren.

Deshalb überrascht und befremdet es, dass auf einer Platte, die vom Heimatkundlichen Institut in Olomouc erst kürzlich erworben wurde, ausgesprochene Habanerornamente und die Jahreszahl 1898 zu finden sind. Die Platte trägt auf der Unterseite die Marke Schütz Blansko. In Blansko betrieb Schütz eine kleine Manufaktur, die serienmässig bunt gemaltes Geschirr herstellte.

Der Mitbegründer des Vaterländischen Museumsvereins in Olomouc, Dr. Heinrich Wankel, wirkte durch lange Jahre als Arzt in Blansko und mit Schütz verband ihn persönliche Freundschaft. Wankel besass eine Sammlung von Fayencen, darunter auch einen Humpen mit reichen Habanerornamenten, welcher die Jahreszahl 1853 aufweist. Seine Tochter Lucie Bakeš (geb. Wankel) widmete diesen Humpen dem ehemaligen Museumsverein in Olomouc. (heute Heimatkundliches Institut). Der Dekor des Humpens lässt mit Sicherheit annehmen, dass der Fabrikant Schütz den Krug der Sammlung Wankel kannte und die Habanermotive schon Ende des vorigen Jahrhunderts auf seine Erzeugnisse applizierte.

● Zpráva o revizi nemovitých památek na okrese Olomouc

V prvních třech měsících r. 1971 provedlo Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody v Ostravě revizi nemovitých památek okresu Olomouc, zapsaných do státního seznamu. Některá zjištění jsou jistě zajímavá i pro širší veřejnost.

Na okrese Olomouc bylo v roce 1962 zapsáno do státního seznamu celkem 334 nemovitých památek. Z toho 5 bylo během uplynulé doby z ochrany vyjmuto: domek čp. 37 v Bílsku, os. Bílsko, sýpka u čp. 38 v Července, dům čp. 4 v Hrubé Vodě, stodola vedle čp. 61 v Ústíně, srubová stodola u čp. 42 v Újezdě, os. Újezd. Jeden objekt byl naopak do seznamu dodatečně zapsán: renesanční tvrz ve Velké Bystřici (v roce 1967). K dnešnímu datu je tedy celostátně evidováno na okrese Olomouc 330 památek. (Nově bude upuštěno z rozhodnutí ministerstva kultury od ochrany hradu Tepence.) Po zevrubném prohlédnutí byly do plánu restaurátorských prací navrženy poškozené plastiky a malby: boží muka z r. 1527 v Nových Hodolanech, mariánský sloup u kaple v Bělidlech, boží muka po straně Polní ulice v Černovíře, sloup se sv. Annou Samotřetí v Horní Sukolomi, sousoší sv. Jana Nepomuckého u kláštera Hradisko (uvažuje se o přemístění), nástěnné malby na faře v Cholině, fresková výzdoba kostela v Jívové, sloup sv. Jana Nepomuckého v Křelově, sv. Jan Nepomucký na mostě v Litovli, sloup téhož světce v Luděřově, portál kostela v Nákle, nástěnné malby na faře ve Slavoníně, fresková výzdoba farního kostela ve Šternberku, mariánský sloup nad zámeckou zahradou tamtéž, litinový kříž z r. 1838 ve Vilémově, obdobný v Podolí a ze stejného materiálu vyrobený památník v Domašově.

Dále byla shledána celá řada nehlášených a s odbornou památkovou péčí neslučitelných oprav a adaptací, které znehodnotily významné kulturní objekty. Zmínit je třeba: nevhodné omítnutí sýpky u domu čp. 8 v Července, nepřijatelnou přestavbu chaloupky s žebračkou čp. 75 v Dubě nad Moravou, zásahy do fasády a interiéru Dolního zámku v Náměšti na Hané, moderní adaptaci domu čp. 113 v Troubelicích, kostela ve Velké Bystřici, nedostatečnou péči o klášter Hradisko aj.

Závěry revize nemovitých památek na okrese Olomouc (revize městské památkové rezervace Olomouc proběhla odděleně) poslouží ke zkvalitnění památkové péče.

Ivo Hlobil

● Vznik a vývoj požární ochrany

Pod tímto názvem byla dne 4. srpna 1971 ve velkém sále Vlastivědného ústavu v Olomouci otevřena národní výstava z historie boje člověka proti ohni, která se svým společenským dosahem a významem řadí k úspěšným akcím Vlastivědného ústavu Olomouc.

Výstava, kterou společně s Vlastivědným ústavem pořádá ústřední výbor Českého svazu požární ochrany, okresní výbor ČSPO v Olomouci, ministerstvo vnitra — hlavní správa, je vlastně vůbec první výstavou, jež v takovém rozsahu a komplexu shrnuje a přibližuje historický vývoj boje člověka proti ohni v našich zemích. Jde o období historicky a obsahově velmi široké, zahrnující v podstatě celé lidské dějiny. Proto se výstava snažila zachytit nejdůležitější etapy vývoje boje proti požárům a základní etapy vývoje požární techniky. Tomuto záměru odpovídá chronologické řazení výstavy a její rozdělení na čtyři části. První z nich zachycuje boj člověka proti ohni v pravěku, druhá část zahrnuje období od začátku 15. století až po rok 1864, kdy vznikl první český dobrovolný hasičský sbor, dalšímu období, trvajícímu do roku 1945 věnuje výstava značnou pozornost, protože právě v něm dochází k bohatému rozvoji dobrovolné požární ochrany, jejíž tradice se rozvíjí v celém dalším historickém vývoji. Poslední část výstavy — „požární ochrana při budování socialistického státu“ je obrazem aktivní, tvořivé činnosti požárníků při budování socialismu a seznamuje diváka také s prudkým rozvojem požární techniky, s úkoly a problémy současného Českého svazu požární ochrany.

Součástí výstavy je i výstavka historických stříkaček na nádvoří Vlastivědného ústavu, kde jsou zastoupeny všechny významné typy z vývojové řady požární techniky. Další součástí výstavy byla i výstavka moderní techniky umístěná u požární zbrojnice U tržnice 21.

Vraťme se ještě k historii vývoje požární ochrany v českých zemích. Je nesporné, že oheň měl v celém vývoji lidské společnosti pro člověka a jeho hospodářský a společenský život nesmírný význam. Stal se jedním z nejdůležitějších civilizačních faktorů. Pro nejstaršího člověka byl zdrojem tepla a světla, sloužil k úpravě pokrmů, ke zpracování surovin atd. Na druhé straně však znamenal pro člověka nebezpečí, jemuž nedovedl účinně čelit. S rozvojem poznání se člověk snaží oheň ovládnout a využít jeho účinků (např. oheň jako válečná zbraň), a zároveň se proti jeho zhoubným účinkům bránit.

S rozmachem kolonizace, vznikem měst, rozvojem řemesel a hospodářskými změnami v období středověku se přirozeně projevuje stále více snaha zabránit nebezpečí požárů, které postihují často celá města. Města, panovníci, vrchnosti vydávají směrnice a nařízení obsahující zásady základní prevence proti požárům a přesné přidělení úkolů při likvidaci požárů. Uvádělo se v nich například, jak mají být jednotlivé řemeslnické cechy k hašení vybaveny a jaký má být jejich podíl při zásahu. Jedním z prvních nařízení je část statut města Prahy ze 14. století „De Igne“, jejíž fotokopii najdeme i na výstavě; později mají podobné instrukce všechna města. V souvislosti s centralizačními snahami panovníků v období osvícenském jsou vydány pro jednotlivé země požární řády, závazné pro celé územní celky.

Ruku v ruce s těmito významnými opatřeními jde i vývoj požární techniky. Od primitivních prostředků, jako byla například slaměná a plátěná vědra, až po použití samonasávacích stříkaček. Část výstavy, zachycující období 1400 až 1864, je bohatě doplněna archivním a fotografickým materiálem i trojrozměrnými exponáty, které dokumentují vývoj požární techniky v našich zemích.

V průběhu 19. století dochází k rozvoji průmyslu, nebezpečí požárů vzrůstá. Do tohoto období spadá i vynález parního stroje a použití parní stříkačky.

Přes těžké podmínky a národnostní útlak v bývalém Rakousku-Uhersku vznikají v českých zemích, jako jedny z prvních v Evropě, dobrovolné hasičské sbory. Prvenství mají v tomto směru Velvary, kde došlo v roce 1864 k založení prvního českého dobrovolného hasičského sboru.

České dobrovolné hasičské sbory, jejichž činnost se úzce prolínala s činností tělovýchovnou, osvětovou, vzdělávací, sehrály v dalším vývoji velmi důležitou roli. Byly nositeli národního uvědomění v dobách, kdy organizace s tímto posláním nemohly dost dobře existovat. Účast Zemské ústřední hasičské jednoty na jubilejní výstavě v Praze r. 1891, prohlubující se styky s hasičstvem slovanských zemí, vznik podpůrných fondů, vydávání hasičských časopisů, ideová i hmotná pomoc hasičským sborům v pohraničí, účast na národních slavnostech — to byly akce, jež značně posilovaly národní sebevědomí a udržovaly českého ducha na vesnicích a ve městech.

Po pádu Rakouska-Uherska a vzniku samostatné Československé republiky došlo i k dalšímu rozvoji dobrovolné požární ochrany. Rozrůstá se členská základna, rozvíjí se spolupráce se slovenskou zemskou organizací, styky s ostatním slovanským hasičstvem byly obnoveny na I. sjezdu slovanského hasičstva v Praze v roce 1923. V celém období I. republiky dochází k rozvoji dobrovolné požární ochrany, prohlubuje se odborná příprava členů, věnuje se značná péče vydavatelské a publikační činnosti i reprezentaci hasičstva. Hasičské sbory sehrály důležitou úlohu i při rozvoji kulturního a společenského života hlavně v malých městech a na vesnicích.

V období okupace bylo v podstatě jedinou organizovanou složkou, která mohla účinně pomáhat v odbojovém hnutí. Daň, kterou položilo hasičstvo v boji proti okupantům na oltář vlasti, nebyla malá, celkem 2.088 hasičů bylo vězněno, celkem 1.042 obětovalo své životy.

Poslední část výstavy „Vznik a vývoj požární ochrany“ se zabývá obdobím budování socialismu v naší zemi. Hasičstvo se okamžitě po skončení války zapojilo do celonárodního úsilí, vyhlásilo budovatelskou dvouletku hasičstva, pomáhalo při likvidaci škod v pohraničí apod. Z nepolitického hnutí byla vybudována masová organizace, která aktivně přispívá k budování socialismu. Přenesení těžké práce do oblasti požární prevence se v roce 1953 projevilo i ve změně názvu organizace na Československý svaz požární ochrany. Všechny exponáty v této části výstavy dokládají aktivní a všestrannou činnost požárních sborů, spolupráci ČSPO se zahraničními požárními organizacemi, dokládají i vysoký stupeň vybavení požárních sborů moderní technikou.

Závěr výstavy tvoří panel, jež zachycuje statistiku požárů za posledních pět let a pořadí příčin požárů. Je to aktuální, výstražný akcent celé výstavy.

Historický vývoj požární ochrany v českých zemích je na výstavě bohatě dokumentován dostupnými materiály archivními, fotografickým materiálem i atraktivními trojrozměrnými předměty dokládajícími převážně vývoj požární techniky. Celkem 750 různorodých exponátů najde návštěvník ve výstavním sále.

Výstava však chce v první řadě vzdát úctu všem, kdož se zasloužili o rozvoj požární ochrany v našich zemích, lidem, kteří nasazovali životy a zdraví pro záchranu hodnot. V tom je i humanistický podtext výstavy.

K výstavě byl vydán i odznak a brožura „Vznik a vývoj požární ochrany“, která svým obsahem navazuje na brožuru z r. 1964 „100 let dobrovolné požární ochrany“, zvláště na první, historickou část, zpracovanou Dr. V. Myškou.

Výstava byla pro velký zájem návštěvníků prodloužena do konce listopadu 1971 a o jejím úspěchu svědčí nejen patnáct tisíc návštěvníků, ale i slova uznání pořadatelům v knize zápisů.

Anežka Š i m k o v á

● Ještě jednou o varhanách v Nákle

Když jsem si přečetl dva články o varhanách v Nákle (Z. Fridrich — Zprávy VÚO č. 148, str. 7 a A. Lang. — Zprávy VÚO č. 150, str. 16) rozhodl jsem se napsat zatím alespoň těchto několik řádků na objasnění celé záležitosti, neboť podrobné zhodnocení různých historických varhan olomoucké arcidiecéze provedu až při zveřejnění mé práce na toto téma (budou tam také varhany v Nákle). Vzhledem k poměrně bohatě citovanému archivnímu materiálu, obrátil jsem pozornost mimo tyto prameny také k vlastnímu nástroji, který jsem důkladně prohlédl a kde jsem také našel rozuzlení sporu o autorství. I když zatím zůstává nevyjasněna otázka po kom a proč kolatura v Nákle dědila, je autorství olomouckého varhanáře jasné. Nalezl jsem o tom zápis ve varhanní skříni následujícího znění:

Diese Orgel wurde im Jahre 1824 von Herrn ORANSKY, Orgelmeister von Olmütz neu (!!) erbaut und von dem selben im Jahre 1835 wieder gestimmt.

Ign. Drhlík

Tento zápis tedy připisuje autorství olomouckému varhanáři Michaelu Oranskému, který, jak říká zápis, nástroj nově postavil r. 1824 a protože způsob a kvalita práce jsou stejné jako u jiných nástrojů jmenovaného varhanáře, není důvodu o pravdivosti zápisu pochybovat. Je ovšem třeba konstatovat, že stávající nástroj vykazuje mnoho zásahů (žel i neodborných) a změn. Pro zajímavost uvádím zatím na závěr ještě několik zápisů z vnitřku varhan a hracího stolu:

„Repariert den 27. August 1835 von Michael Oransky, Orgelbauer und Gehülfe Johan Blasmayer im 3ten Jahre“ na krytu pedálové vzdušnice.

„Im Jahre 1853 wurde die Orgel von H. Konrad Blaschke, Orgelbauer in Straubing neuerdings gestimmt und repariert und mit zwei neuen Registern versehen. Der damalige Organist Oswald Wiedermann“.

„František Raška varhanář ve Vojtěchově u Konice opravoval měchy, čistil a ladil celé varhany dne 7ho září 1904“.

„Diese Orgel wurde im Jahre 1934 24/VIII. vom Orgelbaumeister Richard Mader aus Bärn in Mähren renoviert“.

„Renoviert von Richard Mader und dessen Sohn Victor am 24. August 1934“.

„Mechanika pedálová opravena od sy. Melzer z Kutné Hory dne 20. 4. 1943, montéři L. Zikmund a Fanoušek Bálský“.

Více zápisů jsem ve varhanách nenašel.

Antonín Schindler

● K osobnosti lidového malíře Antonína Peciny

V souvislosti s popisem rukopisného kancionálu z Mokré, získaného etnografickým ústavem Moravského muzea v Brně, referuje krátce M. V. v článku Mizející život (Vlastivědný věstník moravský, roč. XXI, 1969, str. 167) o autoru této významné krajové akvizice, že je to „Anton Pecina z Habrovan, zatím blíže neznámý“. Referentovi nebylo zřejmě známo krátké sdělení o Pecinově životě a díle, které napsal František Pospíšil (1887 — 1964), uveřejněné po redakčních úpravách ve Zprávách KVM 1957, str. 60 pod názvem Soupis prací Antonína Peciny (1785 — 1872). V příspěvku je vedle základních biografických dat uvedena i řada Pecinových prací, po nichž by bylo vhodné pátrat.

B.

● Dodatek k přehledu historické produkce o Společnosti neznámých

K článku ve 152. čísle Zpráv VÚO uvádíme dva drobné doplňky. V díle Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild, Mähren und Schlesien (Wien 1897) uvádí na str. 286 Leo Smolle krátký Petrášův životopis v rámci statě o Společnosti a na str. 287 je další Petrášův portrét, který podle známé Balzerovy rytiny aplikoval Wilhelm Hecht. Ve vztahu ke vzniku jména Hanáků cituje Bedřich Slavík v Hanáckém písemnictví (Olomouc 1940) Friebekův odkaz na Gianniniho a Petráše (str. 11) a odvolává se na známou Hýskovu práci z r. 1913 (str. 217).

B.

● Olomoucký recept ze začátku 15. století

Ve sbírce rukopisů olomoucké metropolitní kapituly, uložené nyní ve Státním archivu, je na přídeštní rukopisu CO 157, který obsahuje texty Jana Husa a Štěpána z Dolan [viz Průvodce po státních archivech 14, str. 116], zapsán tento český recept:

Salve, zeměžluč, pelyněk, ječmen, balšán, osladič, každého vzieti mieru rovnú a vařiti s pivem mladým.

Při vší stručnosti je to pozoruhodný doklad středověkého lékopisu i českého botanického názvosloví z Olomoucka.

B.

● Opravy

Ve zprávách VÚO č. 152 došlo k několika tiskovým nedopatřením:
str. 7, 1. odstavec, 16. řádek — místo incognitorium správně incognitorium,
str. 8, 2. řádek shora — místo spolku má být správně spolu,
str. 24, 1. odstavec, 9. řádek a 2. odstavec, 9. řádek — klášterý oprav na kláštery,
str. 30, 4. řádek zdola — místo excerpt čti excerpt.

Zprávy Vlastivědného ústavu v Olomouci č. 154. Vydal Vlastivědný ústav v Olomouci, nám. Republiky 8. Redigoval V. Burian. Vytiskly Moravské tiskařské závody n. p., tř. Lidových milicí 3, Olomouc.

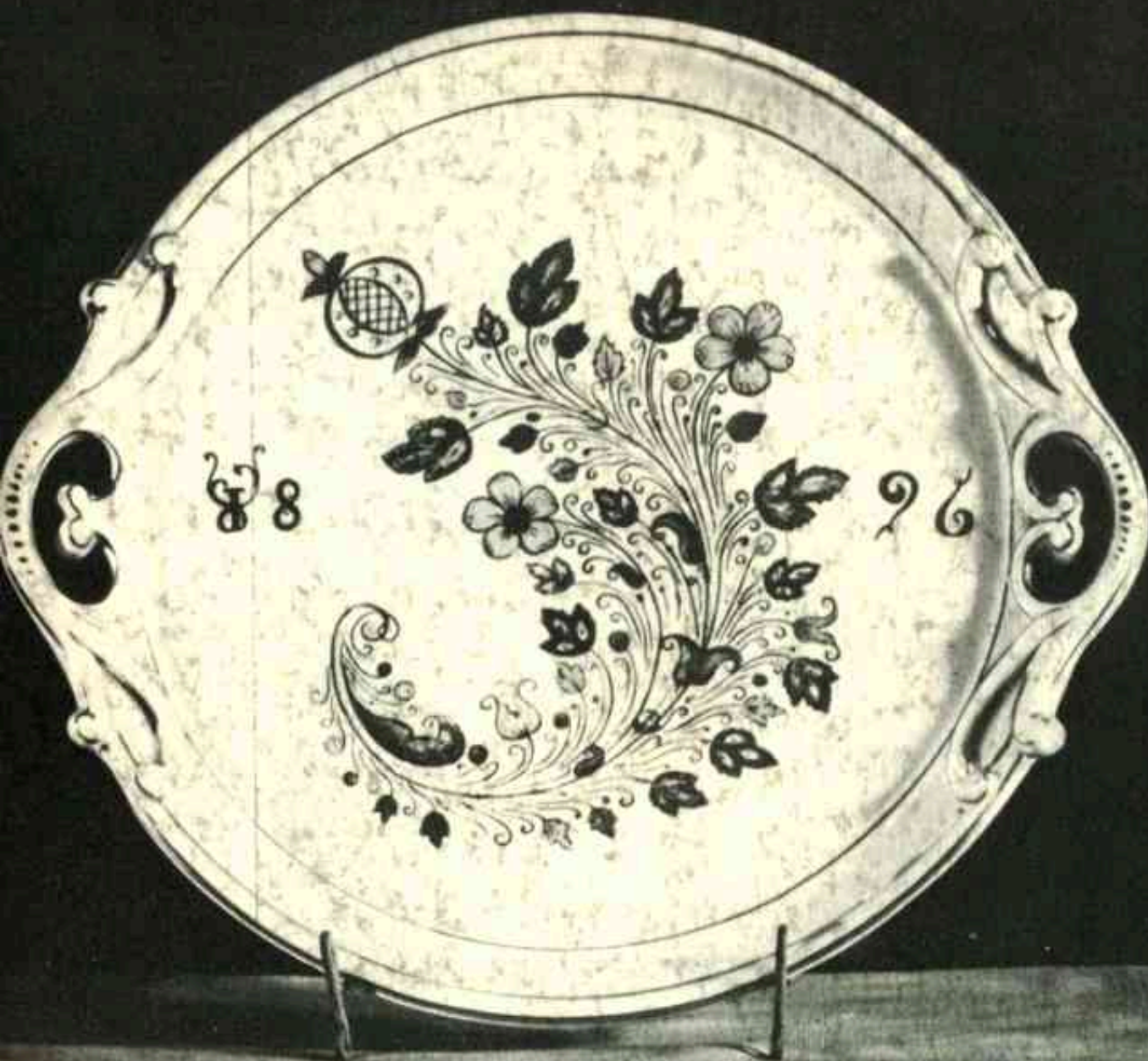
© Vlastivědný ústav Olomouc.

Reg. zn. RM 134.

Habánská holba z r. 1853
Zadní strana obalky: Talír z r. 1896, výrobek firmy Schütz v Blansku

K sdělení „Zajímavá aplikace habánského vzoru“
Snímky J. Jureček

Obsah

Články: V. Nešpor, Nejstarší písaři města Olomouce, I. — J. Pracek, "... meta quo vulgo dicitur Kopeck", 8. — Z. Šprinc, Volební agitace v roce 1935, 11. — V. Burian, Předběžná zpráva o archeologickém výzkumu Kartouzky v Dolanech r. 1971, 18. — V. Dohnal, Přirůstky v archeologickém oddělení Vlastivědného ústavu v Olomouci v letech 1969-1970, 21. — **SDĚLENÍ:** R. Hrbková, Zajímavá aplikace habánského vzoru na keramice 19. století, 31. — I. Hlobil, Zpráva o revizi nemovitých památek na okrese Olomouc, 32. — A. Šimková, Vznik a vývoj požární ochrany, 33. — A. Schindler, Ještě jednou o varhanách v Nákle, 35. — B., K osobnosti lidového malíře Antonína Peciny, 35. — B., Ještě k přehledu historické produkce o Společnosti neznámých, 36. — B., Olomoucký recept ze začátku 15. století, 38.